

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské výchovy

KOMUNIKACE NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH A JEJÍ DOPADY NA PŘÍMOU MEZILIDSKOU KOMUNIKACI

Diplomová práce

Autor: Ivana Mazourová

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Petra Sobková

Olomouc 2017

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 10. 4. 2017

.....

Ivana Mazourová, autorka

PODĚKOVÁNÍ

Velké poděkování patří Mgr. et Mgr. Petře Sobkové za odborné vedení, cenné rady a obětavost při vedení mé diplomové práce. Také bych chtěla poděkovat za velikou podporu svých blízkých.

OBSAH

ÚVOD	5
TEORETICKÁ ČÁST.....	6
1 INTERNET, SOCIÁLNÍ SÍŤE.....	7
1.1 Internet.....	7
1.1.1 Funkce internetu.....	7
1.2 Nová média.....	8
1.2.1 Virtuální komunity	8
1.3 Sociální síť.....	8
1.3.1 Nejznámější sociální síť.....	9
2 KOMUNIKACE	11
2.1 Definice a cíl komunikace	11
2.2 Druhy komunikace	11
2.2.1 Interpersonální komunikace	12
2.2.2 Zprostředkovaná komunikace	12
2.3 Funkce komunikace	13
2.4 Verbální komunikace.....	13
2.4.1 Zásady verbálních sdělení	14
2.5 Neverbální komunikace	15
2.6 Bariéry efektivní komunikace	16
2.7 Komunikační šumy.....	17
3 ELEKTRONICKÁ KOMUNIKACE	18
3.1 Kyberprostor.....	18
3.1.1 Specifika virtuálního prostředí.....	18
3.2 Elektronická komunikace	21
3.2.1 Základní vlastnosti elektronické komunikace	22
3.2.2 Jazyk a text v e-komunikaci	22
3.2.3 Klady a zápory elektronické komunikace	24
4 OBDOBÍ PUBESCENCE A KOMUNIKACE	25
4.1 Období pubescence.....	25
4.1.1 Tělesný vývoj	25
4.1.2 Vývoj poznávacích procesů	26
4.1.3 Citový vývoj.....	26

4.1.4	Sociální vztahy	27
4.1.5	Vztahy a informační komunikační technologie	27
PRAKTICKÁ ČÁST		29
5	STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO CÍLE	30
5.1	Vymezení výzkumného problému a výzkumných úkolů	30
6	DESIGN VÝZKUMU	33
6.1	Typ výzkumu	33
6.2	Plán realizace výzkumu	33
6.3	Metoda získávání dat	33
6.3.1	Dotazník	34
6.4	Metoda zpracování a analýzy dat	34
6.5	Výzkumný soubor.....	35
6.5.1	Charakteristika celkového vzorku.....	35
6.5.2	Charakteristika zkoumaného vzorku z hlediska pohlaví.....	35
6.5.3	Charakteristika zkoumaného vzorku u hlediska věku.....	36
7	PŘEHLED VÝSLEDKŮ A JEJICH INTERPETACE.....	37
7.1	Výsledky dotazníkového šetření.....	37
7.2	Výsledky výzkumných úkolů	51
7.3	Platnosti hypotéz.....	53
8	DISKUZE	61
ZÁVĚR.....		64
BIBLIOGRAFICKÁ CITACE.....		66
PŘÍLOHY		69

ÚVOD

Komunikace na sociálních sítích se v posledních letech stala každodenní součástí našeho života. Tato komunikace je dnes hojně využívána. Prostřednictvím internetu komunikují děti, dospělí i senioři. Komunikace jak v prostředí internetu, tak sociálních sítích, s sebou nese určitá rizika.

Diplomová práce se zabývá komunikací na sociálních sítích a jejími dopady na přímou mezilidskou komunikaci ve věku 11 až 15 let. Cílem teoretické části je popsat jak přímou mezilidskou komunikaci, tak online komunikaci v celé její šíři. Úkolem praktické části je zmapovat dopady sociálních sítí na přímou mezilidskou komunikaci.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teorie je tvořena čtyřmi kapitolami. První kapitola se věnuje internetu a sociálním sítím. V druhé kapitole se zabýváme komunikací. Uvádíme zde definici a cíl komunikace, druhy komunikace, funkce komunikace, bariéry efektivní komunikace a šumy. Třetí kapitola pojednává o elektronické komunikaci. Poslední kapitola teoretické části se zabývá obdobím pubescence a komunikací.

TEORETICKÁ ČÁST

1 INTERNET, SOCIÁLNÍ SÍTĚ

V první kapitole se budeme zabývat internetem a sociálními sítěmi. Zmíníme zde také nejznámější sociální sítě.

1.1 Internet

Internetem rozumíme celosvětový systém propojených počítačových sítí. Komunikovat na internetu můžeme díky tomu, že všechna zařízení užívají stejný "jazyk", tedy internetový protokol (IP). Základní funkcí internetu je jedna jediná flexibilní služba, kterou je přenos dat od jednoho zařízení ke druhému bez ohledu na to, jak a kde jsou zařízení na internet připojena, a bez ohledu na povahu a obsah dat (McNamee, 2014, s. 3-4). IP adresou rozumíme numerickou adresu, která je přiřazena každému zařízení připojenému k internetu (McNamee, 2014, s. 5).

Již od počátku 60. let byly spojovány počítače. Nejdříve v téže laboratoři, později na větší vzdálenost. V roce 1968 se zrodil Arpanet, pokusná počítačová síť čtyř amerických univerzit. V roce 1969 profesor Leonard Kleinrock odeslal ze svého počítače na univerzitu ve Stanfordu zprávu. Tímto byl realizován dálkový přenos mezi účastnickými počítači. Začal tedy fungovat Arpanet. Během 70. let vypracoval V. G. Cerf provozní jazyk a režim, kterému se říká TCP/IP. Vojenské aplikace se mezitím oddělily pod názvem Milnet. Akademická obec provozovala svůj Arpanet nekomerčně. V 80. letech se ale prostředek otevřel i široké veřejnosti. Tim Bernes-Lee ze Švýcarska navrhuje dodnes platný systém WWW (World Wide Web) (Musil, 2010, s. 60).

Internet je hlavní platformou nových médií. Internet má všechny fundamentální charakteristiky nových médií. Má digitální podstatu, počítačové zpracování a je interaktivní. Jeho prostřednictvím mohou nová média nabývat téměř nekonečného počtu podob (Pavliček, 2010, s. 48).

1.1.1 Funkce internetu

Původně byl internet vytvořen pro výměnu informací. Postupně však přistupovaly další funkce. Nyní lze říci, že internet plní v zásadě shodné funkce jako klasická elektronická média. Obsah internetu podle funkce lze rozdělit na informační funkce, zábavné funkce, komerční funkce a dálkově provozované služby. Informační funkce zahrnují

obsahy a žánry, které známe z klasických médií (zprávy, komentáře, aktuality atp.). Zábavné funkce zahrnují zejména hudbu, výtvarné formy (především fotografie), humor, hudební a filmové klipy a ostatní formy zábavy. Komerční funkce zahrnuje reklamu i elektronické nákupy. Dálkově provozované služby, zejména komunikační, kterou je populární elektronická pošta (e-mail) a SMS zprávy, elektronické bankovníctví atd. (Musil, 2003, s. 164-165).

1.2 Nová média

Za média jsou označovány prostředky sdílení či komunikace. Pod pojmem nová média rozumíme média, která jsou založena na elektronické platformě, využívají výpočetní výkon (procesor), jsou interaktivní (reagují na podněty uživatele) a podporují komunikaci, anebo při nejmenším přímou zpětnou vazbu (Pavlíček, 2010, s. 11).

1.2.1 Virtuální komunity

Pojmem virtuální komunita nebo také on-line komunita rozumíme všechny možné skupiny lidí, kteří spolu skupinově a dlouhodobě komunikují přes internet nebo jiná elektronická média. Základními předpoklady, bez kterých žádná komunita nebude fungovat je, že virtuální komunita by měla mít nějaký sdílený cíl a účastníci musí mít potřebu podílet se na fungování komunity (Pavlíček, 2010, s. 36-37).

1.3 Sociální síť

Sociologie definuje sociální síť jako propojenou skupinu lidí, kteří se vzájemně ovlivňují, přičemž mohou být příbuzní. Sociální síť je tvořena na základě společných zájmů, rodinných vazeb nebo z jiných důvodů, jako je např. ekonomický, politický nebo kulturní zájem (Pavlíček, 2010, s. 125).

V oblasti webu se sociální sítí rozumí každý systém, který umožňuje vytvářet a udržovat seznam vzájemně propojených kontaktů (přátel). Můžeme tam zařadit i systémy, u kterých není budování kontaktu primární, ale jenom jednou z podporovaných funkcí. Každý uživatel systému definuje své charakteristiky a vlastnosti, které jsou dostupné veřejně pro další uživatele. Lidé se v rámci tohoto systému mohou vzájemně vyhledávat, a vytvářet tak virtuální "komunitu" (Pavlíček, 2010, s. 125).

Každá komunita se skládá ze tří základních prvků: domény činnosti (tématu), mezilidských vztahů a sdílení informací a znalostí. Doména činnosti definuje předmět činnosti té které komunity, mezilidské vztahy mají zásadní význam pro fungování komunity a sdílení informací a tvorba znalostí jsou nástrojem a zároveň vyústěním samotné spolupráce (Pavlíček, 2010, s. 128).

Sociální síť je založená na webových technologiích, která nabízí jedincům používajícím takovou síť tři základní možnosti: vybudovat v rámci této sítě veřejný nebo polo-veřejný profil uživatele, definovat seznam dalších uživatelů v rámci této sítě, se kterými je daný jedinec propojen a síť umožní uživatelům zobrazit a procházet seznam uživatelů, s nimiž jsou spojeni a zároveň procházet tyto seznamy i u jiných uživatelů (Pavlíček, 2010, s. 130-131).

1.3.1 Nejznámější sociální síť

Mezi nejznámější sociální sítě patří Facebook, Myspace, LinkedIn, Twitter, YouTube, Flickr. Mezi české sociální sítě pak patří Lidé, Spolužáci nebo Líbímseti.

Facebook

Jednou z nejpoužívanějších sociálních sítí u nás, ale i ve světě, je Facebook. Zakladatelem sociální sítě Facebook je bývalý student Harvardu, Mark Zuckerberg. Stránky byly spuštěny v roce 2004 pod názvem "Thefacebook". Později byl název změněn na "Facebook". Členství v této síti bylo nejprve omezeno pouze na studenty Harvardu. Později Facebook expandoval na další prestižní americké univerzity. V roce 2006 byl Facebook zcela otevřen veřejnosti (Pavlíček, 2010, s. 136-137). Tato sociální síť slouží k propojení přátel a známých a k vzájemnému sdílení informací, fotografií, videa, různých odkazů (Kulhánková, Čamek, 2010, s. 22).

Twitter

Twitter je forma mikroblogu, který umožňuje uživatelům posílat a číst příspěvky zaslané jinými uživateli, známé jako tweety. Zpráva je omezená 140 znaky, tzv. tweety (Lusted, 2011, s. 8). Tato sociální síť vznikla v roce 2006. Jack Dorsey měl tehdy nápad na komunikaci lidí v malé skupině pomocí krátkých textových zpráv. Aby se člověk

mohl dostat na Twitter a využívat jeho služby, potřebuje platnou emailovou adresu (Pavlíček, 2010, s. 145-147).

LinkedIn

Sociální síť LinkedIn sdružuje profesionály v nejrůznějších oborech z celého světa. Uživatelé mají k dispozici profesní profil, na kterém se prezentují formou životopisu. K dispozici jsou vedle osobních údajů také doporučení od kolegů. Na sociální síti je možnost vyhledávat přátele, známé, kolegy, spolužáky, zaměstnance, spolupracovníky, obchodní partnery, ale také nejrůznější profesionály z vybraného oboru. Uživatelé vyhledávají dostupné pracovní pozice, ale i personalisté zde mohou vyhledávat nové zaměstnance (Pavlíček, 2010, s. 149).

Myspace

Sociální síť Myspace se zaměřuje na hudbu, filmy, hry a různá témata k diskuzím ohledně aktuálního dění ve světě hudby, filmu nebo televize. Každý uživatel má prostor k vlastní prezentaci. Profil je plně upravitelný, a tak získává na osobitosti (Pavlíček, 2010, s. 153).

YouTube

YouTube byl založený v roce 2005. Každý se zde může zdarma zaregistrovat a sdílet videa nebo filmy s ostatními uživateli. Videa není možné stahovat do uživatelova počítače, musí se přehrávat ze serveru (Pavlíček, 2010, s. 155).

2 KOMUNIKACE

V této kapitole se budeme věnovat komunikaci. Uvedeme zde definici a cíl komunikace, druhy komunikace, funkce komunikace, verbální a neverbální komunikaci, bariéry efektivní komunikace a komunikační šумы.

2.1 Definice a cíl komunikace

Komunikace znamená výměnu významů mezi jedinci pomocí společného systému symbolů. Jedná se o proces přenosu informací (Jandourek, 2012, s. 127).

Základním cílem komunikace je někomu sdělit nějakou myšlenku, vyjádřit názor nebo případně přesvědčit svého komunikačního partnera o správnosti vlastních postojů (Pech, 2009, s. 8).

DeFleur a Ball-Rokeach rozlišují pět základních etap ve vývoji lidské komunikace podle převažujícího způsobu komunikace (Jiráček, Köpplová, 2003, s. 18):

- epochu znamení a signálů,
- epochu mluvení a jazyka,
- epochu psaní,
- epochu tisku,
- epochu masové komunikace.

2.2 Druhy komunikace

Mezilidskou komunikaci můžeme třídit podle různých hledisek. Komunikaci můžeme dělit na přímou neboli interpersonální, která probíhá v bezprostředním kontaktu mezi komunikujícími nebo zprostředkovanou pomocí technicko-organizačních prostředků. Komunikace může být také spontánní, vyrůstající převážně z přirozené potřeby sdělovat a sociálně interagovat, anebo se může jednat o komunikaci cílenou a řízenou jistým záměrem. Příjemcem může být jedinec anebo skupina lidí různě početná a různým

způsobem vytvořená. Další hledisko představuje symetrie komunikačního kanálu. Při symetrické komunikaci se role vysílatele a příjemce střídají. Při asymetrické komunikaci osoby nemají rovné postavení, jedna má větší vliv na průběh komunikace. Dalším důležitým dělením je komunikace podle použitého komunikačního kanálu. Pro lidskou a zejména masovou komunikaci jsou mimořádně důležité dva kanály- vizuální a akustický. Většina přímé komunikace se realizuje současným využitím obou těchto kanálů. Přitom vždy působí neverbální složka komunikace, zejména prostřednictvím zraku. Do neverbální komunikace patří i tón hlasu, tempo, rytmus. Na neverbální přímé komunikaci se podílejí i pocity. Verbální komunikace realizovaná prostřednictvím hlasu je u člověka biologicky založena a představuje jeden z nejtypičtějších rysů lidskosti (Musil, 2007, s. 10-12).

2.2.1 Interpersonální komunikace

Interpersonální komunikace je základním výchozím druhem komunikace. Komunikace je specifickou formou spojení mezi lidmi prostřednictvím předávání a přijímání významů. Rozvinutá komunikace u lidského jedince nevznikne bez interpersonálního vztahu k druhému člověku. Ve struktuře jednotlivého komunikačního aktu mluvčího vzhledem k příjemci sdělení je implicitně obsažen jejich vzájemný interpersonální vztah. Vztah vystoupí explicitně, když původní příjemce se stane sám mluvčím, případně aktérem vzájemné komunikace. Mezi základní projevy explicitní verbální interpersonální komunikace patří rozhovor, kterým rozumíme převážně verbální interpersonální komunikaci, při které střídavě mluví a naslouchají různé osoby, který probíhá v konkrétní předmětné a sociální situaci a při kterém neverbální momenty vystupují v různé míře (Výrost, Slaměník, 2008, s. 224).

2.2.2 Zprostředkovaná komunikace

Při zprostředkované komunikaci se komuniké přenáší od komunikátora k příjemci prostřednictvím nějakého média (např. rozhlas, televize, telefon, počítač apod.) (Mikuláščík, 2010, s. 33). Jedním z hlavních rozdílů mezi osobní a počítačem zprostředkovanou komunikací je kontrast mezi permanentností elektronické komunikace a pomíjivostí osobní komunikace. Zmíníme několik následků, které vyplývají z uvedené odlišnosti: elektronická sdělení se obtížně ničí, lze je snadno

zveřejnit, nejsou důvěrnou komunikací, poskytují trvalé změny a soubory elektronických sdělení lze otevřít (DeVito, 2008, s. 39).

2.3 Funkce komunikace

Hranice mezi jednotlivými funkcemi komunikace nejsou jednoznačné, ale dost často se překrývají. Rozdělení nám však umožní pochopit význam komunikace. První funkcí komunikace je funkce informativní, která umožňuje předávání informací, faktů a dat mezi lidmi. Jako druhou uvádíme funkci instruktivní, která je v podstatě také funkce informační, ale s přídavkem vysvětlení významů, popisu, postupu, organizace, návodu, jak něco dělat nebo jak něčeho dosáhnout. Třetí funkcí je funkce přesvědčovací. Tato funkce má za cíl působit na jiného člověka se záměrem změnit jeho názor, postoj, hodnocení nebo způsob konání. Funkce posilovací a motivující patří svým způsobem do funkce přesvědčovací. Jedná se o posilování určitých pocitů sebevědomí, vlastní potřeby, o posilování vztahu k něčemu. Pátou funkcí je funkce zábavná, jejímž úkolem je pobavení, rozesmání, vyplnění času komunikováním, které vytváří pocit pohody a spokojenosti. Funkce vzdělávací a výchovná je specificky uplatňovaná zejména prostřednictvím institucí. Funkce socializační a společensky integrující zajišťuje vytváření vztahů mezi lidmi, sblížení, navazování kontaktů, posilování pocitu sounáležitosti a vzájemné závislosti. Nesmíme opomenout souvztažnost, kdy informace jsou dávány do určitých souvislostí, které nám pomáhají lépe je pochopit a vstřebat. Další funkcí je funkce osobní identity, která je na úrovni osobnosti. Pro JÁ je komunikace velmi důležitou aktivitou. Poznávací funkce úzce souvisí s funkcí informativní. Zde se jedná o pojetí spíše z pohledu komunikanta, zatímco informativní funkce zahrnuje pojetí s pohledu komunikátora i komunikanta. Funkce svěřovací slouží k zbavování se vnitřního napětí, k překonávání těžkostí, sdělování důvěrných informací, většinou s očekáváním podpory a pomoci. Funkce úniková slouží jako důležitá v okamžicích, kdy máme všeho "až nad hlavu" a chceme si s někým pohovořit, odreagovat se (Mikuláščík, 2010, s. 21-22).

2.4 Verbální komunikace

Do verbální komunikace patří veškerá sdělení pomocí slov. Tento typ verbální komunikace provozujeme v podobě: písemné (jakýkoliv písemný projev), mluvené (např. rozhovory, pohovory, ústně podávané informace, instrukce apod.), přímé (např.

prostřednictvím osobního kontaktu), zprostředkované (např. kontakt přes internet), živé (např. vystoupení politika na mítinku), reprodukováné (např. totéž vystoupení v rozhlase, televizi) (Bednaříková, 2006, s. 37).

Verbální komunikace je nejvyspělejší známou formou společenského styku a to, co si navzájem sdělujeme pomocí zvuků (slov). Verbální komunikace zahrnuje zvukovou i písemnou formu řeči (Bednaříková, 2006, s. 37).

2.4.1 Zásady verbálních sdělení

K dosažení efektivní komunikace potřebujeme znát zásady verbálních sdělení. Nyní jich uvedeme pět (DeVito, 2008, s. 124):

- Sdělení jsou denotační i konotační

Pojem denotace vztahujeme k objektivnímu významu nějakého termínu. Můžeme ho najít ve slovníku. Jedná se o význam, který lidé hovořící společným jazykem připisují určitému slovu. Pojem konotace vztahujeme k subjektivnímu nebo emocionálnímu významu, který konkrétní mluvčí a posluchači připisují určitému slovu.

- Sdělení mohou vyjadřovat různou míru abstrakce

Verbální sdělení se různí od obecných a abstraktních po přesná a konkrétní. Efektivní verbální sdělení obsahují slova z širokého rozsahu abstrakcí.

- Sdělení mohou vyjadřovat různou míru přímocárosti

Verbální sdělení jsou přímá nebo nepřímá. U nepřímých vyjádření se jedná o pokusy příměť posluchače něco říci nebo udělat, aniž by se mluvčí k něčemu zavázal, aniž by musel převzít odpovědnost. Přímé vyjádření jasněji vyjadřují přání mluvčího a dotaz, zda posluchač souhlasí.

- Významy sdělení jsou v lidech

Tím, jak se měníme, mění se i pro nás významy vyvozené z dříve přijatých sdělení. Ačkoli se sdělení od té doby nezměnila, významy, které jsme jim připisovali dříve, a významy, které v nich vidíme dnes, mohou být zcela rozdílné.

- Sdělení jsou ovlivněna kulturou a pohlavím

Naše sdělení jsou ovlivněna kulturou a pohlavím. Naše kultura nás učí, že určité způsoby použití slovních sdělení jsou přijatelné a určité způsoby ne. Verbální sdělení také odrážejí značné vlivy pohlaví.

2.5 Neverbální komunikace

Neverbální komunikace je komunikace, kdy nepoužíváme slova (DeVito, 2008, s. 152). Za neverbální komunikaci považujeme veškeré projevy člověka, které nejčastěji doprovázejí jeho mluvený projev. Jsou pozorovatelné. Neverbální komunikací si sdělujeme především své emoce, postoje, hodnocení. Tuto složku komunikace často využíváme neuvědoměle (Bednaříková, 2006, s. 21-22).

V neverbální komunikaci můžeme rozlišovat: vzdálenost mezi komunikujícími, hmatový kontakt, výrazy tváře, posunky a pohyby rukou, pozice těla a pohyby hlavy, končetin, těla. Do nonverbální komunikace můžeme zahrnout i sdělování projevované navenek úpravou zevnějšku a životního prostředí (Bednaříková, 2006, s. 22).

Nyní popíšeme kanály neverbální komunikace (DeVito, 2008, s. 154):

- Signály těla

Tělem komunikujeme jak prostřednictvím pohybů a gest, tak i svým celkovým vzhledem. Rozlišujeme pět hlavních typů pohybů: gesta (symboly, které přímo tlumočí slova nebo fráze), ilustrátory (zesilují verbální sdělení, která doprovázejí), afektivní projevy (mimické projevy, ale také gestikulace rukou nebo pohyby celého těla, které vyjadřují emocionální významy), regulátory (signály, kterými monitorujeme, řídíme, koordinujeme nebo udržujeme řeč druhého) a adaptéry (gesta, která uspokojují nějakou osobní potřebu).

- Mimické a zrakové signály

Mimika pravděpodobně jako jediná vyjadřuje míru pocitu potěšení, souhlasu nebo sympatie, zatímco ostatní části těla v tomto směru nepřidávají mnoho dalších informací.

Signály, které předáváme očima, se liší v závislosti na délce, směru a charakteru pohledu.

- Prostorová a teritoriální komunikace

Důležitým faktorem v neverbální interpersonální komunikaci je prostor. Věda zabývající se prostorovou komunikací se nazývá proxemika.

- Komunikace prostřednictvím předmětů

Jedná se o sdělení vyjádřená pomocí předmětů vytvořených lidskýma rukama a jejich uspořádání. Může se jednat například o barvu oděvu nebo šperky které máme na sobě, způsob, jakým zdobíme prostor, apod.

- Dotyková komunikace

Nejprimitivnější formou neverbální komunikace je pravděpodobně dotyková neboli taktilní komunikace. Ze všech smyslů se nejdříve rozvíjí hmat.

- Mimoslovné projevy a mlčení

Pod mimoslovným neboli paralingvistickým projevem rozumíme vokální dimenze řeči. Tento projev spočívá v tom, jak něco říkáme, ne v tom, co říkáme. Když mlčíme, znamená to absenci zvuku, ale ne absenci komunikace.

- Časová komunikace

Vědu o časové komunikaci nazýváme chronemika, která se týká využívání času. Týká se toho, jak jej organizujeme, jak na něj reagujeme a jaká sdělení jeho prostřednictvím komunikujeme.

2.6 Bariéry efektivní komunikace

Nyní se budeme zabývat chybami, kterých se dopouštíme a které nám brání dosáhnout účelu komunikace. Jedná se o následující bariéry: nesrozumitelnost vyjadřování ("košatě" stylizovaný projev, nadměrné množství cizích slov, odborná terminologie, chybné vyslovování), příliš zřejmá snaha o zmanipulování partnera, falešná

argumentace pomocí nepravd, polopravd a klišé, narušování interpersonálních zón (4 zóny: intimní zóna- zhruba do 50 centimetrů, osobní zóna- asi 50 až 150 centimetrů, sociální zóna- 150 centimetrů až 3 metry, veřejná zóna- nad 3 metry), nevhodné používání neverbálních prostředků (např. šermování rukama, přidržování partnera apod.), negativní osobnost (negativní osobností se může stát kdokoli, kdo například předstoupí před ostatní a řekne něco, co neměl, zatváří se, jak neměl, něco udělá nebo naopak neudělá, apod.), funkční poruchy hlasu (například koktavost, breptavost), absence psychopřestávek (možnosti aktivizované pozornosti jsou časově omezené a proto bychom neměli vynechat oddechová místa), neschopnost naslouchat druhým, mezigenerační změny slovníku (Pech, 2014, s. 58).

2.7 Komunikační šumy

Komunikaci negativně ovlivňují čtyři typy komunikačních šumů. Prvním z nich nazýváme fyzický šum. Narušuje komunikaci vlivem fyzických podmínek komunikačního kontextu. Jedná se především o vlivy, které negativně ovlivňují zrakové nebo sluchové podněty. Jako další uvádíme fyziologický šum, který představuje zhoršení komunikace vlivem fyziologických vad zúčastněných. Jedná se především o osoby se zdravotním postižením. Psychologický šum spojujeme především s emocemi, které průběh komunikace dokážou značně zkreslit. Posledním šumem je sémantický šum, který vychází z nejednotného chápání významů slov, což se děje běžně při setkání s různými lidmi (Juříčková, 2008, s. 12).

3 ELEKTRONICKÁ KOMUNIKACE

Ve třetí kapitole se budeme nejprve věnovat kyberprostoru, ve kterém elektronická komunikace probíhá. Poté se budeme zabývat samotnou elektronickou komunikací.

3.1 Kyberprostor

Kyberprostor je virtuální svět, který lidé vytvořili za pomoci počítačů a telekomunikačních sítí paralelně k "reálnému světu". Internet je jeho reprezentací. V kyberprostoru vzniká nové prostředí. Čas zde plyne jinak. Události se pro různé lidi dějí v jiném čase. Zpráva najde svého příjemce až "někdy". V kyberprostoru se geografické a prostorové bariéry ztrácejí a nové vznikají. Člověk ztrácí povědomí o tom, kde se ten druhý člověk skutečně nachází, a dojem vzdálenosti nebo naopak blízkosti je ryze psychologický. Ve virtuálním světě vznikají celé projekty, virtuální skupiny a světy obydlené miliony lidí, kde lze paralelně s každodenním životem žít ještě "život" jiný. Lidé mají v kyberprostoru upravenou identitu a vnímají se i jinak navzájem. Ti, kteří nás znají pouze virtuálně, o nás mohou mít úplně jiný obrázek než naši kamarádi "z reálného života". Ve virtuálním světě je relativně snadné získat přístup k obrovskému množství lidí z nejrůznějších konců světa a sociálního spektra. Mnohem snazší než ve světě omezeném každodenní realitou. V kyberprostoru vzniká bytostná závislost na technologii média (Plamínek, 2008, s. 95-97).

3.1.1 Specifika virtuálního prostředí

Nyní budeme analyzovat specifika virtuálního prostředí na základě kontextových modalit, které jsou popisovány jako základní prvky kontextu a situace komunikační výměny. Jedná se o kontext komunikace- kde, jak dlouho a za jaké situace komunikace probíhá. Mezi kontextové modalitty patří časový rámec, prostor a prostorové uspořádání, modalita významu, přítomnost emocí, vztahové proměnné, systémový rámec a existence kontinuity rozhovoru (Šmahel, 2003, s. 104).

- Modalita časového rámce je charakterizována jako čas v průběhu komunikace, tedy kdy ke komunikaci dochází, kolik je na ni času, jak dlouho komunikace probíhá. Vnímání času na rozmyšlení odpovědi a vyjadřovacích schopností je

individuální a liší se také podle toho, jakých technických prostředků na internetu člověk ke komunikaci využívá (Šmahel, 2003, s. 107).

- Zřejmá je výrazná rozdílnost uspořádání prostoru u virtuálního a reálného prostředí. Ve virtuálním prostředí není fyzicky sdílen společný prostor. Ve virtuálním prostředí nemáme v některých případech ani jistotu toho, zda komunikujeme se skutečným člověkem, nebo zda komunikaci obstarává "inteligentní" stroj. Rozdílem mezi reálnou komunikací a virtuální komunikací je absence fyzického kontaktu ve virtuálním prostředí, která neumožňuje neverbální komunikaci. Neosobnost virtuální komunikace je ve většině případů vnímána jako negativní, ale současně si dospívající uvědomují i výhody, které odosobněnost a anonymita přináší. Je příjemné mít možnost být anonymní a využít tak možnost chovat se v prostředí internetu bez zábran. Poměrně zajímavým důsledkem absence neverbální komunikace je to, že ve virtuálním prostředí je zpětná vazba vyžadována a dlouhý monolog jedné strany není umožněn. V reálném prostředí jsou pro nás odpovědi také neverbální signály, v prostředí internetu při absenci těchto signálů nutně očekáváme odpověď nebo reakci ve formě slov nebo znaků. Ve virtuálním prostředí je více omezena "jednosměrná" komunikace, respektive obecně komunikace, o kterou nestojíme. Nereagovat nebo rozhovor skončit je ve virtuálním prostředí mnohem snadnější než v realitě. Absencí neverbální komunikace ve virtuální komunikaci nelze rozlišit intonaci, výšku nebo sílu hlasu (Šmahel, 2003, s. 110-111).
- Modalita významu komunikace vystihuje, jakým způsobem osoba, která komunikuje, chápe otázku nebo větu a jak "odhaduje" pravý význam komunikace. Jde o to, jak si komunikující strany rozumí, tedy do jaké míry vzájemně chápou to, co si sdělují. Pochopení významu pomáhá v reálné komunikaci především neverbální komunikace. Ve virtuální komunikaci se snaží nahradit neverbální komunikaci emotikony. Ve virtuální komunikaci člověk nemá možnost doprovodit svá slova mimikou, gestikulací a vůbec postavením celého těla, a tak se význam sdělovaného často posouvá mimo původně zamýšlený smysl (Šmahel, 2003, s. 113-114).

- Emoční rámec je v prostředí internetu silně ovlivňován tím, jakým způsobem konkrétní člověk prostředí internetu vnímá a prožívá. Virtuální prostředí se stává dvojsečnou zbraní. Můžeme si snadno dovolit své emoce vyjádřit a mluvit o nich, pokud to však "přeženeme", může se stát, že tyto emoce přestaneme sami prožívat. Virtuální rozhovory jsou otevřenější, anonymní prostředí umožňuje snazší přístup k citlivým tématům (Šmahel, 2003, s. 116-117).
- Virtuální komunikace je oproti reálné komunikaci rozdílná i ve vztahových proměnných. Mluvíme zde o tom, jaký je vztah mezi komunikujícími osobami. Ve virtuálním prostředí je častější "symetrická komunikace" oproti komunikaci v reálném prostředí. Virtuální komunikace je touto kontextovou proměnnou méně ovlivněna. Dominance či agresivita hraje v komunikaci menší roli, stejně jako věk a autorita (Šmahel, 2003, s. 117).
- Systémovým rámcem rozumíme začlenění do systému, ve kterém komunikujeme. Komunikace se liší v rámci rodiny, třídy, okolnosti komunikace se také mění vnějšími okolnostmi. Ve virtuálním prostředí je často modalita vztahového rámce do značné míry narušena, přesněji řečeno změněna. Tato změna je dána prostředím internetu, kde je prakticky vždy možné vést rozhovor anonymně a soukromě. O vytváření vztahového rámce je také možné mluvit při poznávání člověka, se kterým komunikuji. Zajímavé je, jakým způsobem si dospívající v prostředí internetu vytváří svou představu o komunikujícím protějšku. Tato představa a tím i vztahový rámec se vytváří jinak než v reálném prostředí (Šmahel, 2003, s. 119).
- Existence kontinuity rozhovoru souvisí úzce s časovým rámcem. Jde o kontinuitu toho, čeho je komunikace součástí. Jinak se budeme bavit například s nesympatickým nebo nevhodně chovajícím člověkem, kterého již nikdy nevidíme, a jinak budeme mluvit se stejným člověkem, kterého však musíme i nadále potkávat a vídat se s ním. Virtuální komunikace je podstatně více fragmentovaná, a tedy kontinuita rozhovoru je podstatně nižší. Výrazným rysem on-line rozhovorů jsou obtíže při držení linie rozhovoru, což souvisí s vyšší fragmentací komunikace v prostředí internetu. Virtuální rozhovory můžeme

charakterizovat častými odbočeními a změnami tématu, obtížemi při snaze udržet kontinuitu hovoru i tématu (Šmahel, 2003, s. 120).

3.2 Elektronická komunikace

Existují dva způsoby elektronické komunikace: synchronní a asynchronní. Synchronní způsob komunikace v podstatě nahrazuje reálnou komunikaci. Účastníci musejí být připojeni k internetu současně a komunikace probíhá v reálném čase. Do tohoto způsobu komunikace můžeme zařadit např. chat, Skype apod. (Zounek, Sudický, 2012, s. 68)

Asynchronní způsob komunikace znamená, že účastníci komunikace nemusejí být připojeni k internetu ve stejnou dobu. Reakce na dotaz nebo příspěvek je obvykle spojena s určitým zpožděním. Celý průběh komunikace je ukládán a je možné se k jednotlivým bodům kdykoli vracet a opětovně na ně reagovat. Jedná se např. o e-mail (Zounek, Sudický, 2012, s. 65).

Do počítačově zprostředkované komunikace patří zhruba řečeno následující formy. Nejobvyklejší je asi elektronická pošta (e-mail). Jedná se o asynchronní předávání zpráv od jednoho účastníka k druhému nebo od jednoho účastníka k množině účastníků. Synchronní formou komunikace je chat. Jedná se o aktuálně probíhající vzájemnou komunikaci buď interpersonálního, nebo i skupinového charakteru. K současným formám komunikace můžeme připojit vzájemné zobrazování účastníků pomocí technologie Skype, které je obvykle spojené s telefonováním. Zvláštní formu představují mobily, které jsou kombinací klasického telefonického dorozumívání a dorozumívání internetového. Zajímavé postavení zde mají zprávy SMS, které představují přechod od průběžného auditivního komunikování k předávání textových vizuálních zpráv (Janoušek, 2015, s. 198-199).

Elektronická pošta představuje možnost psané, spontánní komunikace převážně subjektivní, která má paralelu v psané, neveřejné, soukromé komunikaci. Chat představuje možnost psané spontánní dialogické komunikace komplikovaně skupinového charakteru, která svojí složitou strukturou překonává možnosti mluveného dialogu. Internet je umocněním produkce psaných textů, umocněním jejich recepce.

Mobilní telefon je charakterizován jako kombinace telefonu s elektronickou poštou, chatem a internetem. V počítačově zprostředkované komunikaci vystupuje v různých variantách nová syntéza komunikace verbální i neverbální, mluvené i psané, individuální, skupinové i masové (Janoušek, 2015, s. 203).

Pokud zmíníme citové prožívání, tak obrazovka počítače na jedné straně emoce tlumí, je vzdálenější bezprostřednímu prožívání, na druhé straně umožňuje anonymní i neanonymní projev emocí, ať pozitivních, či negativních, bez zábran. Patří sem i užívání emotikonů ("smajlíků"). Jde o jistou, i když nedokonalou náhradu či napodobení neverbálních komponent komunikace, zejména mimiky. Jde spíše o znaky a symboly s určitými významy (Janoušek, 2015, s. 202).

3.2.1 Základní vlastnosti elektronické komunikace

Elektronická komunikace je do jisté míry velmi **otevřená** a **neřízená**. Uživatelé komunikují množstvím různých komunikačních kanálů s využitím širokého množství komunikačních kódů (jazyk, akronymy, emotikony, specifické kódy, grafické a vizuální symboly apod.). Pro elektronickou komunikaci existují jistá pravidla (netiketa), ačkoli v praxi nejsou dodržována. Elektronická komunikace je **hromadná**, vzájemně mohou komunikovat i tisíce uživatelů. Tato komunikace je **časově i místně neomezená**, lze komunikovat s kýmkoli, kdekoli i kdykoli. E-komunikace je závislá na **technologickém zabezpečení**. Je nutné mít k dispozici hardwarové a softwarové vybavení. E-komunikace je často spojena s **věkem a počítačovou gramotností komunikujících**. Tato komunikace do jisté míry popírá společenské role komunikujících. Komunikují lidé různého věku a různého postavení, což je dáno právě **anonymitou** (Kopecký, 2007, s. 8).

3.2.2 Jazyk a text v e-komunikaci

Jazyk, který používáme v elektronické komunikaci, je do jisté míry velmi specifický. Dochází k množství jazykových gramatických i stylistických prohrěšků, deformací, netradičních využití jazykových prostředků apod. V elektronické komunikaci můžeme sledovat syntézu mluveného a psaného slova, vynechávání diakritiky, užívání akronymů (kódovaných zkratk), časté používání slangových výrazů, narušenou gramatickou stavbu vět, krátké, často neukončené věty, narušení pořádku slov ve větě, časté protahování samohlásek (např. Nazdaar, heeč), používání nových tvarů slov, často

zkomolenin, vkládání různých znaků, emotikonů, akronymů a časté míchání angličtiny a češtiny (Kopecký, 2007, s. 59).

Zkratky a slova od nich odvozená

Snaha o stručné vyjadřování v komunikaci na chatu vede k tomu, že se užívá velké množství různých zkratek. Značná část z nich je také cizího původu, což souvisí s tematickými oblastmi, ve kterých se zkratky vyskytují (např. CD, DVD, PC, SMS) (Jandová, 2006, s. 115).

Univerbizace

Komunikanti na chatu mají tendenci vyjadřovat se ekonomicky, což se odráží v užívání univerbizovaných výrazů (např. fitko, posilka, letňák, hambáč, mejlovka). Obecně lze tyto výrazy považovat za nespisovné, nicméně splňují svou komunikační funkci (Jandová, 2006, s. 116).

Zkrácené výrazy

V online komunikaci můžeme dále zmínit zkrácené výrazy vzniklé odpojením částí slov (jedné nebo více slabik). Jedná se například o výrazy jako: v poho, info, dopo, mob, bus, věča, urči apod. (Jandová, 2006, s. 114).

Psaní diakritiky

Text na chatu je typický tím, že mnoho lidí nepoužívá znaků z horní řady české klávesnice počítače (znaky s diakritickými znaménky). Jde zde o pozůstatek z doby počátků elektronické komunikace, kdy rozdílná technická zařízení a rozdílné programové vybavení počítačů nezaručovala, že se u příjemce text objeví ve stejné podobě, jak byl autorem napsán. Dalším vysvětlením pro absenci diakritických znamének je vliv psaní SMS zpráv a mobilních telefonech (Jandová, 2006, s. 90).

3.2.3 Klady a zápory elektronické komunikace

Mezi výhody elektronické komunikace patří rychlost, nízká cena, možnost komunikovat s ostatními i na velké vzdálenosti, přístup k obrovskému množství informací, decentralizovaný (nikdo jej nevlastní) a demokratický (můžeme zde zveřejnit své názory, aniž by je někdo cenzuroval) Internet, tzv. homeworking (lidé mohou pracovat z domova), seznámení s lidmi, které bychom v reálném světě neměli šanci potkat, nové možnosti pro lidi s tělesným postižením.

Mezi nevýhody patří to, že je Internet relativně anonymní (najdeme zde kromě užitečných informací i ty, které jsou za hranicí toho, co naše společnost toleruje), dorozumívání je zde svým způsobem chladné, odlidštěné, chybí zde fyzický, nevirtuální kontakt s druhou osobou- neverbální složka, elektronickou komunikaci používáme přespříliš (i v situacích, kdy je to zbytečné), ohromné množství údajů na webových stránkách způsobující "informační záplavu", ve které se jen těžko posuzuje důležitost nalezených informací, zfalšování dat, ať se jedná o webové stránky nebo o elektronické zprávy, pomíjivost informací, které najdeme na Internetu (Žemlička, 2003, s. 3-5).

4 OBDOBÍ PUBESCENCE A KOMUNIKACE

Čtvrtá kapitola se věnuje charakteristice věkové skupiny 11 až 15 let a vlivům informačních a komunikačních technologií na tuto skupinu.

4.1 Období pubescence

Období pubescence trvá zhruba od 11 do 15 let. Toto období dělíme na dvě fáze. První fází je fáze prepuberty a druhou je fáze vlastní puberty.

Fáze prepuberty začíná prvními známkami pohlavního dospívání, zejména objevením se prvních sekundárních pohlavních znaků a i urychlení v růstové křivce. Fáze vlastní puberty nastupuje po dokončení prepuberty a trvá do dosažení reprodukční schopnosti (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 143).

Během této doby jsou na dospívajícího jedince kladeny požadavky dospělé společnosti, musí se podřídít normám chování, které se u dospělého vyžadují, měl by se stát nezávislým na rodičích, vytvářet heterosexuální vztahy, přizpůsobovat se vrstevníkům, volit budoucí povolání, vytvořit si vlastní filozofii života. S těmito společenskými tlaky se střetávají i intenzivně působící vlivy biologické a psychologické. Pro období dospívání je typická rozdílná akcelerace vývoje nejen mezi chlapci a dívkami, ale i u téhož pohlaví. Je zde možno vidět odlišný nástup fyziologických i psychických změn v závislosti na pohlaví (u dívek nastupují tyto změny dříve). Také u stejného pohlaví je hranice nástupu jednotlivých fází velmi individuální. Můžeme spatřit fyzickou odlišnost u stejně starých dívek nebo chlapců. V posledním století se vývoj i růst dětí zrychlil, fyzické změny nastupují dříve a narůstá i hmotnost a výška dospívajících. Tento trend nazýváme sekulární akcelerace (Šimíčková Čížková, 2005, s. 101).

4.1.1 Tělesný vývoj

Fáze prepuberty začíná vývojem sekundárních pohlavních znaků. Současně s tím dochází k tzv. druhé proměně tělesné stavby, urychluje se růst celé postavy, prodlužují se končetiny. Dochází k určité tělesné nevyváženosti a pohybové neobratnosti. U dívek je typické zaoblování postavy, u chlapců růst svalů. Zároveň rostou a zrají vnitřní pohlavní orgány, které ve fázi vlastní puberty dosahují reprodukční schopnosti. V tomto období vzrůstá význam zevnějšku. Dospívající zaměřují pozornost na vlastní vzhled,

přejí si vypadat jinak, lépe, záleží jim na tělesné atraktivitě (Skorunková, 2013, s. 106-107).

4.1.2 Vývoj poznávacích procesů

Nástup období puberty je spojen se změnou uvažování. Tato fáze je dle J. Piageta nazývána stádiem formálních logických operací. Projevuje se dalším uvolněním vázanosti na konkrétní realitu. Pubescenti jsou schopni uvažovat i hypoteticky, nezávisle na konkrétním vymezení problému. Dospívající je schopen uvažovat o různých možnostech, i o těch, které reálně neexistují. Dospívání je typické potřebou a schopností uvažovat o tom, jaký by tento svět mohl, resp. měl být. Pubescenti si postupně osvojí způsob abstraktního uvažování natolik, že se předmětem jeho úvah může stát cokoliv. Schopnost uvažovat o různých, reálně neexistujících alternativách je pro dospívajícího dalším zdrojem nejistoty. Může se to stát impulzem k aktivnímu úsilí o změnu současného stavu. Pro pubescenta je charakteristický důraz na uvažování o mnoha různých možnostech. Již není vázán na aktuálně existující skutečnost, ale bere v úvahu i další možnosti, reálné i imaginární. Dospívající začíná uvažovat systematicky. Dovede si vytvořit hypotézu a systematickými kroky ji vyloučit, nebo potvrdit. Dovede různé myšlenky kombinovat a integrovat. Jakmile si dospívající osvojí hypotetické myšlení, je svými schopnostmi okouzlen, že je začne považovat za všemocné. V pubertě se myšlení stává flexibilnějším a komplexnějším. Formální logické operace lze dobře použít k úvahám o všelijakých hypotetických variantách, které ani nemají příliš velkou pravděpodobnost, že by se vůbec někdy mohly stát skutečností. Hypotetické uvažování je možné také chápat i jako úvahu o budoucnosti. Jako předvídání nebo plánování budoucích událostí, které by mohly, vzhledem k současným zkušenostem, s určitou pravděpodobností nastat. Dospívající bývá hyperkritický, má sklon považovat své úvahy za výjimečné (Vágnerová, 1999, s. 163-165).

4.1.3 Citový vývoj

V tomto období se projevuje velká citová nevyrovnanost, dráždivost, zvýšená vzrušivost a přecitlivělost. Pubescenti častěji než dospělí nejsou schopni kontrolovat a ovládat své city a chování, projevují se větší impulsivností a nedostatkem sebeovládání. Přispívá to ke vzniku konfliktů. City jsou bohatší, uvědomělejší, více zasahují nitro pubescenta, jsou prožívány intenzivně a hluboce. Typickou změnou, zejména u chlapců,

je i určitá nechuť projevovat svoje city navenek, zvýšení sebekontroly, sklon k introverzi. Dospívající často sami nerozumí svým emocím a obávají se je projevit i ze strachu před zesměšněním. Také se mění i citový postoj dospívajícího k sobě samému. Typická je velká nevyrovnanost související s výkyvy v sebehodnocení (Trpišovská, Vacínová, 2006, s. 54).

4.1.4 Sociální vztahy

Pubescenti ve vztahu k dospělým odmítají podřízenou roli, nejsou ochotní přijmout formální nadřazenost autorit. Zvýšená kritičnost se projevuje v postoji k učitelům, neakceptují jejich názory a rozhodnutí zcela bezvýhradně, ale přemýšlí o nich a diskutují. Pubescenti oceňují učitele, který nezdůrazňuje svou nadřazenost a autoritu a je ochoten vyslechnout jejich názor. Dochází k proměně vztahu k rodičům. Pubescent si všimá nedostatků a negativních stránek svých rodičů, kterými je do určité míry zklamán, neboť by si přál mít ideální rodiče, které by mohl obdivovat, ale oni takoví nejsou. Dospívající postupně tyto pocity překonává a směřuje k zralejšímu vnímání svých rodičů. Postupně se také zesiluje potřeba emancipace, pubescent si přeje omezit svou podřízenost a závislost na rodičích a chce získat větší svobodu v rozhodování. V tomto období se objevuje pubescentní negativismus neboli fáze druhého vzdoru. Dospívající často prosazují opačný názor než jejich rodiče a jiní dospělí. Pro pubescenta mají čím dál tím větší význam vrstevníci, kteří mají podobné problémy jako on a s nimiž může srovnávat své zkušenosti. Pubescent má silnou potřebu přátelství, touha po důvěrném vztahu s přítelem se objevuje již na počátku puberty. Přátelství poskytuje určitý druh emoční vazby, jistoty a bezpečí. V tomto období se také objevuje první zamilovanost, která bývá obvykle platonická (Skorunková, 2013, s. 111-113).

4.1.5 Vztahy a informační komunikační technologie

Komunikační technologie jsou pro pubescenty zdrojem zábavy, pomáhají jim překonat nudu. Jsou pro ně také zdrojem poučení, pubescenti získávají informace. Umožňují jim pružnou a okamžitou komunikaci a maže bariéry mezi světem dospělých a dětí. Komunikační technologie otevírají dospívajícím svět, umožňují jim navštívit místa a seznámit se s lidmi, se kterými by se pravděpodobně nesetkali (Kopecký, 2007, s. 78).

Vlivy informačních a komunikačních technologií lze rozdělit na pozitivní a negativní. Mezi pozitivní vlivy patří to, že jim umožňují velmi snadno vyhledávat informace, které

mohou využívat pro vzdělávání, osobní rozvoj apod. Dospívající se mohou vzdělávat zábavnou formou, soutěžit s vrstevníky, hrát o odměnu. Informační a komunikační technologie umožňují dětem vytvářet virtuální skupiny s vrstevníky, rozvíjejí logické myšlení pubescentů a umožňují jim získat nové dovednosti, které upotřebí v reálném životě. Samozřejmě nesmíme opomenout také negativní vlivy. Dospívající sice mohou velmi snadno vyhledávat na internetu informace, to ovšem vede k tomu, že je velmi často pouze převezmou, bez kritického přehodnocení, bez pochopení jejich podstaty a bez vlastní reflexe. Další negativním vlivem je také to, že jsou "žroutem času" (tráví před monitorem značnou dobu a jsou odtrženi od okolního světa). Informační a komunikační technologie vyvolávají závislosti, způsobují problémy spojené s verbální a sociální komunikací. Je zde umožněno vytvářet virtuální skupiny s vrstevníky, kde nemusejí řešit konflikty a tak se nerozvíjí sociální inteligence. Mají negativní vliv na fyzický stav dětí, lze je zneužít pro tzv. cybergrooming a další nebezpečné jevy a svádějí k hraní počítačových her (Kopecký, 2007, s. 78-79).

PRAKTICKÁ ČÁST

5 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO CÍLE

5.1 Vymezení výzkumného problému a výzkumných úkolů

Výzkumným problémem diplomové práce jsou dopady sociálních sítí na přímou mezilidskou komunikaci. Konkrétně se budeme zabývat časem, který tráví na sociálních sítích a mimo sociální sítě s přáteli, komunikací na sociálních sítích a mimo sociální sítě.

Výzkumným cílem je zmapovat dopady sociálních sítí na děti ve věku 11-15 let.

Výzkumné úkoly:

1. Zjištění času stráveného komunikací na sociálních sítích a času stráveného osobním kontaktem
2. Zjištění způsobu komunikace a vyjadřování na sociálních sítích a v přímé mezilidské komunikaci
3. Zjištění ztráty zábran při komunikaci na sociálních sítích (ztráta zábran=větší sdílnost na sociálních sítích)

Formulace hypotéz:

Hypotéza č. 1: Existuje rozdíl mezi časem stráveným dětmi na sociální síti a časem stráveným dětmi venku s kamarády?

H₀: Neexistuje rozdíl mezi časem stráveným dětmi na sociální síti a časem stráveným dětmi venku s kamarády.

H_A: Existuje rozdíl mezi časem stráveným dětmi na sociální síti a časem stráveným dětmi venku s kamarády.

Hypotéza č. 2: Existuje rozdíl mezi počtem přátel na sociální síti a počtem přátel ze sociální sítě, s kterými se děti setkaly u dívek a chlapců?

H0: U chlapců a dívek neexistuje rozdíl mezi počtem přátel, se kterými se setkávají jen v kyberprostoru, a počtem přátel ze sociální sítě, s kterými se děti setkaly v reálném životě.

HA: U chlapců a dívek existuje rozdíl mezi počtem přátel, se kterými se setkávají jen v kyberprostoru, a počtem přátel ze sociální sítě, s kterými se děti setkaly v reálném životě.

Hypotéza č. 3: Existuje rozdíl mezi mírou používání emotikonů (smajlíků) v komunikaci na sociálních sítích a neverbálními projevy v přímé mezilidské komunikaci?

H0: Neexistuje rozdíl mezi mírou používání emotikonů (smajlíků) v komunikaci na sociálních sítích a neverbálními projevy v přímé mezilidské komunikaci.

HA: Existuje rozdíl mezi mírou používání emotikonů (smajlíků) v komunikaci na sociálních sítích a neverbálními projevy v přímé mezilidské komunikaci.

Hypotéza č. 4: Existuje rozdíl mezi počtem dětí, které o tom, co napíší na sociální síti, přemýšlí a počtem dětí, které o tom, co řeknou v přímé mezilidské komunikaci, přemýšlí?

H0: Neexistuje rozdíl mezi počtem dětí, které o tom, co napíší na sociální síti, přemýšlí a počtem dětí, které o tom, co řeknou v přímé mezilidské komunikaci, přemýšlí.

HA: Existuje rozdíl mezi počtem dětí, které o tom, co napíší na sociální síti, přemýšlí a počtem dětí, které o tom, co řeknou v přímé mezilidské komunikaci, přemýšlí.

Hypotéza č. 5: Existuje rozdíl mezi počtem dětí, které se nebojí komunikovat na sociálních sítích, a počtem dětí, které se bojí komunikovat na sociální síti u dívek a chlapců?

H0: U chlapců a dívek neexistuje rozdíl mezi počtem dětí, které se nebojí komunikovat na sociálních sítích a počtem dětí, které se bojí komunikovat na sociálních sítích.

HA: U chlapců a dívek existuje rozdíl mezi počtem dětí, které se nebojí komunikovat na sociálních sítích a počtem dětí, které se bojí komunikovat na sociálních sítích.

Hypotéza č. 6: Existuje rozdíl mezi počtem dětí, kterým když se něco líbí, tak to sdělí druhé osobě na sociální síti, a počtem dětí, které to řeknou druhé osobě osobně u dívek a chlapců?

H0: U chlapců a dívek neexistuje rozdíl mezi počtem dětí, kterým když se něco líbí, tak to sdělí druhé osobě na sociální síti a počtem dětí, které to řeknou druhé osobě osobně.

HA: U chlapců a dívek existuje rozdíl mezi počtem dětí, kterým když se něco líbí, tak to sdělí druhé osobě na sociální síti a počtem dětí, které to řeknou druhé osobě osobně.

Hypotéza č. 7: Existuje rozdíl v míře hledání nových kamarádů na sociálních sítích u dívek a chlapců?

H0: Neexistuje rozdíl v míře hledání nových kamarádů na sociálních sítích u dívek a chlapců.

HA: Existuje rozdíl v míře hledání nových kamarádů na sociálních sítích u dívek a chlapců.

6 DESIGN VÝZKUMU

6.1 Typ výzkumu

V sociálněvědním výzkumu jsou uplatňovány dvě formy výzkumu. Jedná se o kvalitativní a kvantitativní výzkum. V našem výzkumu uplatňujeme kvantitativní formu.

V kvantitativním výzkumu jsou využívány náhodné výběry, experimenty a silně strukturovaný sběr dat pomocí testů, dotazníků nebo pozorování. Kvantitativní výzkum je spojen s hypoteticko-deduktivním modelem vědy. Výzkum se tedy skládá se z těchto základních komponent: teorie (formálně vyjádřené obecné tvrzení, které má potenciál vysvětlit vztahy v reálném světě), hypotéza (provede se dedukce, v případě, že teorie platí, budeme očekávat, že nalezneme vztah mezi minimálně dvěma proměnnými), operační definice (uvažujeme definici, co potřebujeme zjistit, abychom pozorovali X a Y), měření (pozorování), testování hypotézy (závěry o platnosti hypotézy), verifikace (vztáhneme výsledek testování k teorii) (Hendl, 2016, s. 42).

6.2 Plán realizace výzkumu

Výzkum autorka uskutečnila v lednu 2017. Respondenty byli žáci dvou základních škol v Bystřici nad Pernštejnem. Jedná se o Základní školu T. G. Masaryka a Základní školu Bystřice nad Pernštejnem. Dotazníkovému šetření se podrobili žáci od 6. do 9. ročníku. Ředitelé obou škol dali souhlas s provedením šetření. Dotazníky žáci vyplnili dobrovolně a anonymně v rámci výuky.

6.3 Metoda získávání dat

Data pro praktickou část diplomové práce autorka získávala pomocí dotazníků. Výběr respondentů pro dotazníkové šetření byl proveden záměrným výběrem. Dotazníky byly předány vždy autorkou na začátku výuky. Vyplnění dotazníků žáky trvalo 10 minut.

Dotazník jako nástroj pro sběr dat byl zvolen z důvodu rychlosti a ekonomičnosti sběru dat od velkého počtu respondentů.

6.3.1 Dotazník

Dotazník je způsob, pomocí kterého se kladou písemné otázky a získávají se písemné odpovědi. Otázky jsou předem připravené, pečlivě formulované a promyšleně seřazené. Otázky v dotazníku se vztahují buď k jevům vnějším, nebo k jevům vnitřním jako jsou například postoje, motivy (Chráska, 2007, s. 163).

Dotazník se skládá celkem z 18 položek, které jsou z jedné části tvořeny položkami sociodemografického charakteru (3) a větší část otázek patří k vlastní části výzkumu (15). V úvodu dotazníku je žádost o vyplnění a poděkování. Dotazník obsahuje 12 uzavřených položek. Tyto položky jsou buď dichotomické (dvě vzájemně se vylučující odpovědi) nebo polytomické (více odpovědi). V dotazníku jsou také dvě polouzavřené otázky. 3 položky v dotazníku jsou otevřené.

6.4 Metoda zpracování a analýzy dat

Při zpracování dat autorka používala Microsoft Office Excel 2007. Pro ověřování vztahů mezi jevy byl použit test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku a test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku můžeme využít v případech, kdy máme rozhodnout, zdali existuje závislost mezi dvěma pedagogickými jevy, které byly zachyceny pomocí nominálního nebo ordinálního měření. Výsledky, které jsme získaly dotazníkovým šetřením, nejprve zapíšeme do tzv. kontingenční tabulky. Čísla bez závorek vyjadřují pozorované četnosti, čísla v závorkách vyjadřují očekávané četnosti. Čísla, která jsou uvedena vpravo od tabulky a pod tabulkou vyjadřují tzv. marginální četnosti, tedy součty četností v řádcích a sloupcích tabulky. Důležité je formulovat nulovou a alternativní hypotézu. Za pomoci pozorovaných a očekávaných četností vypočítáme chí, které je ukazatelem velikosti rozdílu mezi skutečností a vyslovenou nulovou hypotézou. Pro posouzení je třeba určit počet stupňů volnosti tabulky. Vypočítanou hodnotu srovnáme s hodnotou kritickou. V případě, že je vypočítaná hodnota vyšší než kritická, můžeme odmítnout nulovou hypotézu (Chráska, 2007, s. 76-78).

Čtyřpolní tabulka se dvěma řádky a dvěma sloupci je zvláštním případem kontingenční tabulky. Můžeme ji použít v případě, kdy jevy, mezi nimiž máme ověřit vztah, mohou nabývat pouze dvou alternativních kvalit (Chráska, 2007, s. 82).

Těsnota vztahu mezi jevy ve čtyřpolní tabulce zjišťujeme pomocí tzv. χ^2 -koeficientu. Hodnota χ^2 -koeficientu se pohybuje od -1 do +1. Čím vyšší je vypočítaná absolutní hodnota, tím vyšší je stupeň závislosti mezi znaky (Chráska, 2007, s. 88).

6.5 Výzkumný soubor

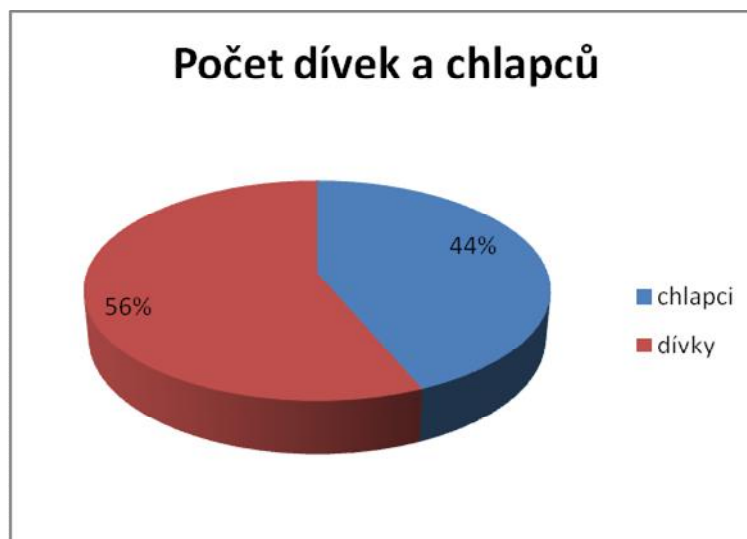
Výzkumný vzorek se skládá z žáků dvou základních škol ze stejného města. Jedná se o tyto školy: Základní škola Bystřice nad Pernštejnem, Nádražní 615, Bystřice nad Pernštejnem a Základní škola T. G. Masaryka, Tyršova 409, Bystřice nad Pernštejnem.

6.5.1 Charakteristika celkového vzorku

Dotazníkového šetření se účastnilo celkem 204 respondentů. Jedná se o 85 respondentů ze ZŠ TGM Tyršova 409 a 122 respondentů ze ZŠ Bystřice n. P., Nádražní 615. Šetření se účastnili žáci od 6. do 9. ročníku.

6.5.2 Charakteristika zkoumaného vzorku z hlediska pohlaví

Celkový počet respondentů je 204. Výzkumný vzorek tvoří 115 dívek (56 %) a 89 chlapců (44 %).

Graf č. 1: Počet dívek a chlapců
(Zdroj: Vlastní zpracování)

6.5.3 Charakteristika zkoumaného vzorku z hlediska věku

Zkoumaný soubor je tvořen žáky ve věku 11 až 16 let. Ve věku 11 let je 31 žáků (15 %), ve věku 12 let 55 žáků (27 %), ve věku 13 let 45 žáků (22 %), ve věku 14 let 43 žáků (21 %), ve věku 15 let 28 žáků (14 %) a ve věku 16 let 2 žáci (1 %). Průměrný věk respondentů je 13 let.

Graf č. 2: Věkové kategorie
(Zdroj: Vlastní zpracování)

7 PŘEHLED VÝSLEDKŮ A JEJICH INTERPRETACE

7.1 Výsledky dotazníkového šetření

V této části uvádíme jednotlivé otázky dotazníku, které byly použity pro řešení výzkumných úkolů.

Otázka: **Mám profil na nějaké sociální síti?**

Cílem otázky bylo zjistit, kolik respondentů má profil na nějaké sociální síti. Z odpovědí vyplynulo, že profil na nějaké sociální síti má 191 respondentů (94 %) a 13 respondentů (6%) profil na sociální síti nemá.

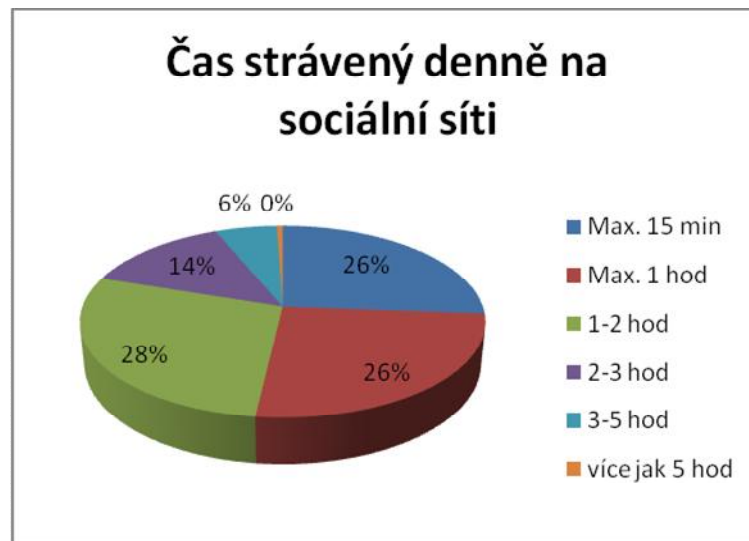

Graf č. 3: Profil na sociální síti
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: **Pokud mám profil na sociální síti, kolik na něm trávím času?**

Úkolem této otázky bylo zjistit, kolik času tráví respondenti denně na sociální síti. 50 respondentů (26 %) tráví na sociální síti maximálně 15 minut denně, 49 respondentů (26%) maximálně 1 hodinu denně, 54 respondentů (28 %) 1-2 hodiny denně, 26

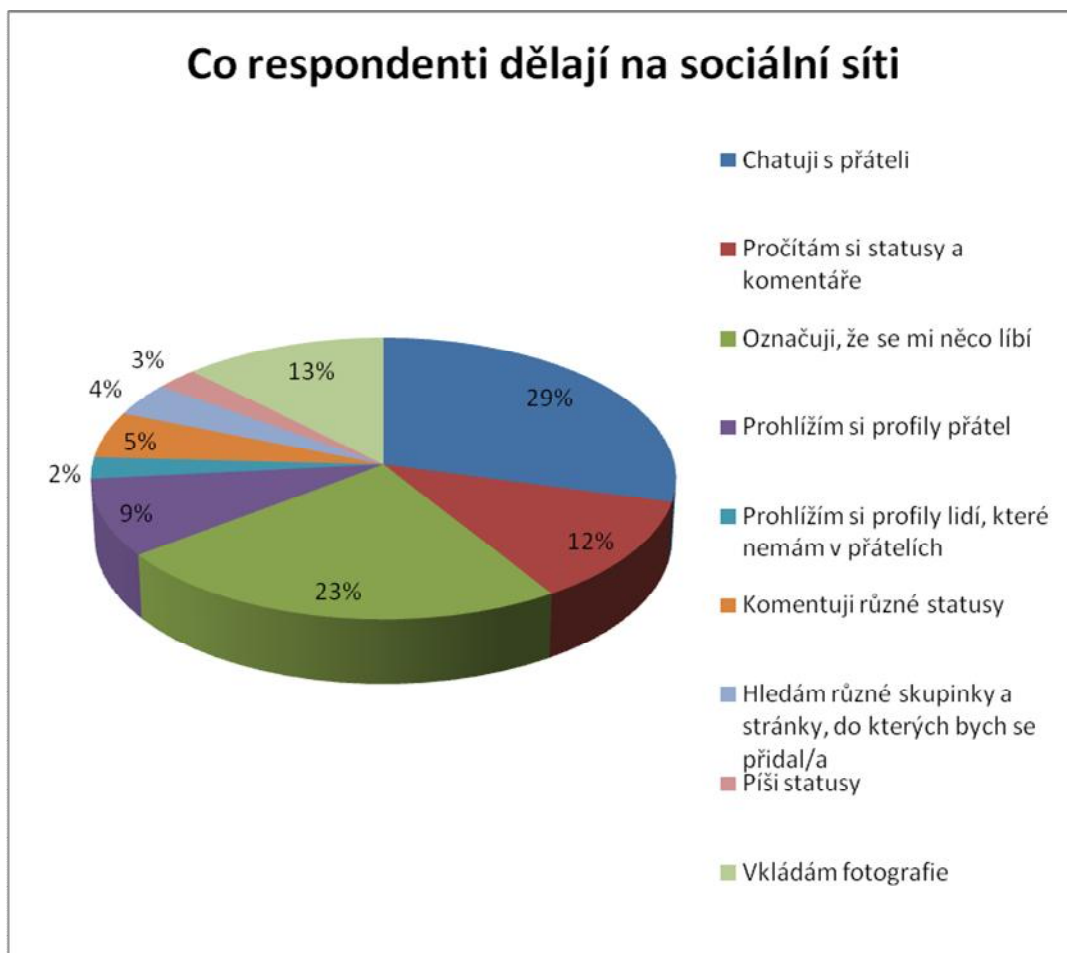
respondentů (14 %) 2-3 hodiny denně, 11 respondentů (6%) 3-5 hodin denně a více jak 5 hodin denně tráví na sociální síti pouze 1 respondent (0 %).

Graf č. 4: Čas strávený denně na sociální síti
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: **Co dělám na sociální síti?**

Tato otázka odpovídá na to, co respondenti dělají na sociální síti. 181 respondentů na sociální síti chatuje s přáteli, 74 respondentů si pročítá statusy a komentáře, 145 respondentů označuje, že se jim něco líbí, 55 respondentů si prohlíží profily přátel včetně fotografií, 15 respondentů si prohlíží profily lidí, které nemá v přátelích, 33 respondentů komentuje různé statusy, 24 respondentů hledá různé skupiny a stránky, do kterých by se přidalo, 16 respondentů na sociální síti píše statusy a 77 respondentů vkládá fotografie na sociální síť.

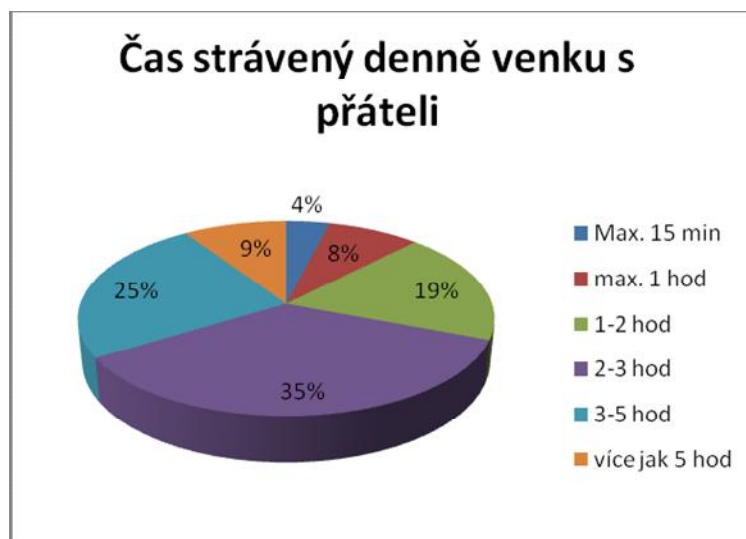

Graf č. 5: Co respondenti dělají na sociální síti
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: Kolik času trávím venku s přáteli?

Na otázku, kolik času respondenti tráví denně venku s přáteli, odpovídali následovně. 8 respondentů (4 %) tráví maximálně 15 minut denně venku s přáteli, 17 respondentů (8 %) maximálně 1 hodinu denně, 38 respondentů (19 %) 1-2 hodiny denně, 72 respondentů (35 %) 2-3 hodiny denně, 50 respondentů (25 %) 3-5 hodin denně a 19 respondentů (9 %) tráví více jak 5 hodin denně venku s přáteli.

Graf č. 6: Čas strávený denně venku s přáteli
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: Kolik času trávím osobním kontaktem s lidmi, s kterými komunikuji na sociálních sítích?

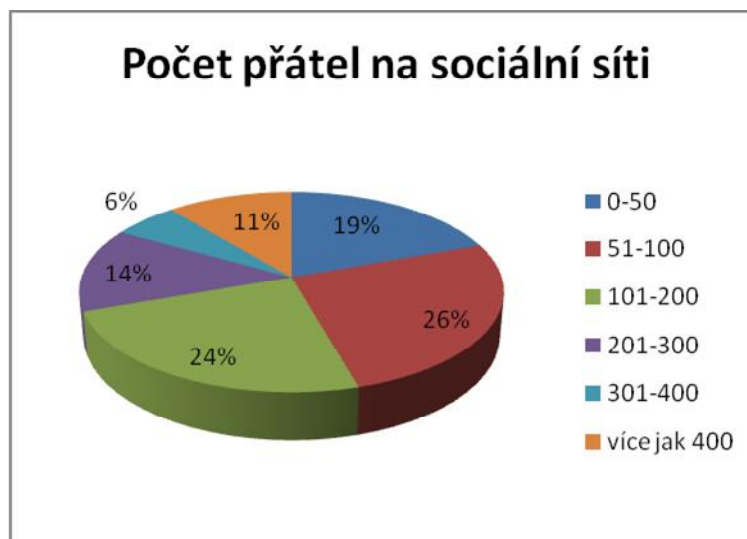
Tato otázka zjišťuje, kolik času denně trávíme osobním kontaktem s lidmi, s kterými komunikujeme na sociálních sítích. 31 respondentů (16 %) tráví osobním kontaktem s lidmi ze sociálních sítí maximálně 15 minut denně, 49 respondentů (26 %) maximálně 1 hodinu denně, 29 respondentů (15 %) 1-2 hodiny denně, 30 respondentů (16 %) 2-3 hodiny denně, 22 respondentů (11 %) 3-5 hodin denně a více jak 5 hodin denně 30 respondentů (16 %).

Graf č. 7: Čas strávený denně osobním kontaktem s lidmi, s kterými komunikují na sociálních sítích
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: Počet přátel na sociální síti a počet přátel ze sociální sítě, s kterými jsem se za poslední půl rok setkal/a

Cílem této otázky je zjistit, kolik mají respondenti na sociální síti přátel a s kolika z nich se za poslední půl rok setkali. 37 respondentů (19 %) má na sociální síti 0-50 přátel, 50 respondentů (26 %) 51-100 přátel, 46 respondentů (24 %) 101-200 přátel, 26 respondentů (14 %) 201-300 přátel, 11 respondentů (6 %) 301-400 přátel a 21 respondentů (11 %) více jak 400 přátel. 98 respondentů (51 %) se s přáteli ze sociální sítě během půl roku setkalo s 0-50 přáteli, 65 respondentů (34%) s 51-100 přáteli, 23 respondentů (12 %) se 101-200 přáteli, 2 respondenti (1 %) s 201-300 přáteli, 1 respondent (1 %) s 1 přítelem a 2 respondenti (1 %) s více jak 400 přáteli.

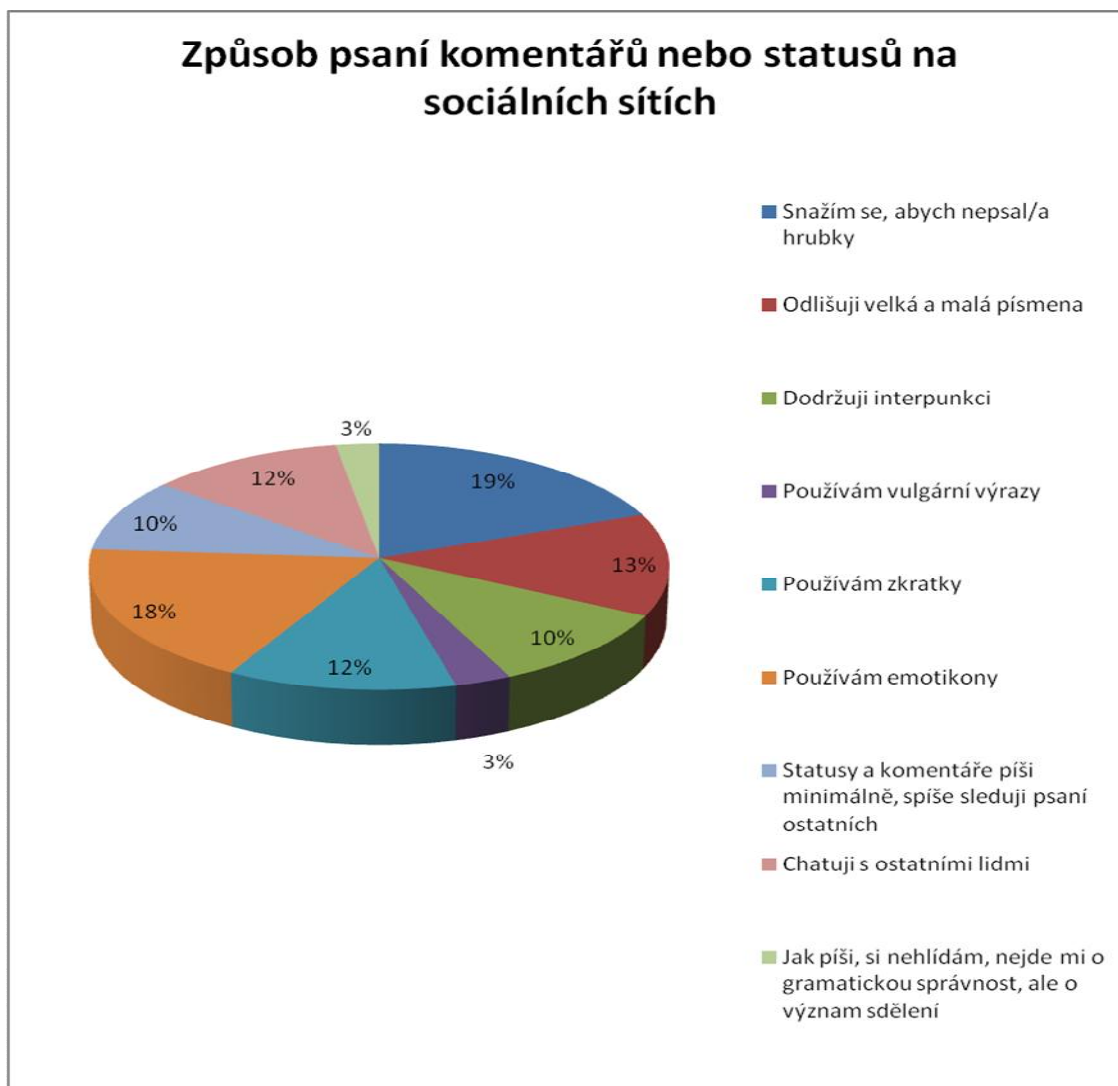
Graf č. 8: Počet přátel na sociální síti
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Graf č. 9: Počet přátel ze sociální sítě, s kterými jsem se za poslední půl rok setkal/a
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: Jakým způsobem píšete na sociální síti komentáře nebo statusy?

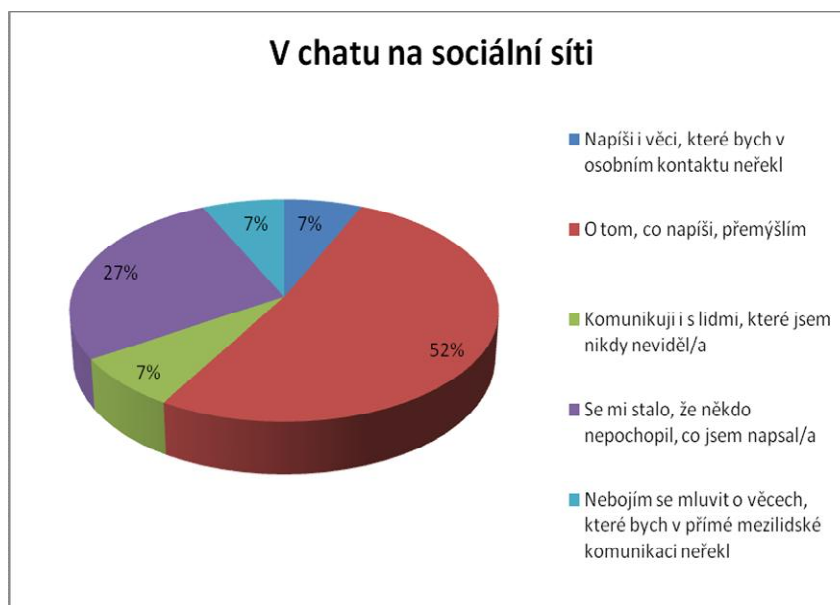
Respondenti zde odpovídají na otázku, jakým způsobem píšete na sociální síti komentáře nebo statusy. 149 respondentů se snaží, aby nepsalo hrubky, 105 respondentů odlišuje velká a malá písmena (na začátku věty, jména, atd.), 82 respondentů dodržuje interpunkci, 23 respondentů používá vulgární výrazy, 93 respondentů používá zkratky (ok, pc, tj, atd.), 142 respondentů používá emotikony (smajlíky), 75 respondentů píše statusy a komentáře minimálně, spíše sledují psaní ostatních, 91 respondentů chatuje s ostatními lidmi, 20 respondentů si nehlídá, jak píše, nejde jim o gramatickou správnost, ale o význam sdělení.

Graf č. 10: Způsob psaní komentářů nebo statusů na sociálních sítích
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: **V chatu na sociální síti?**

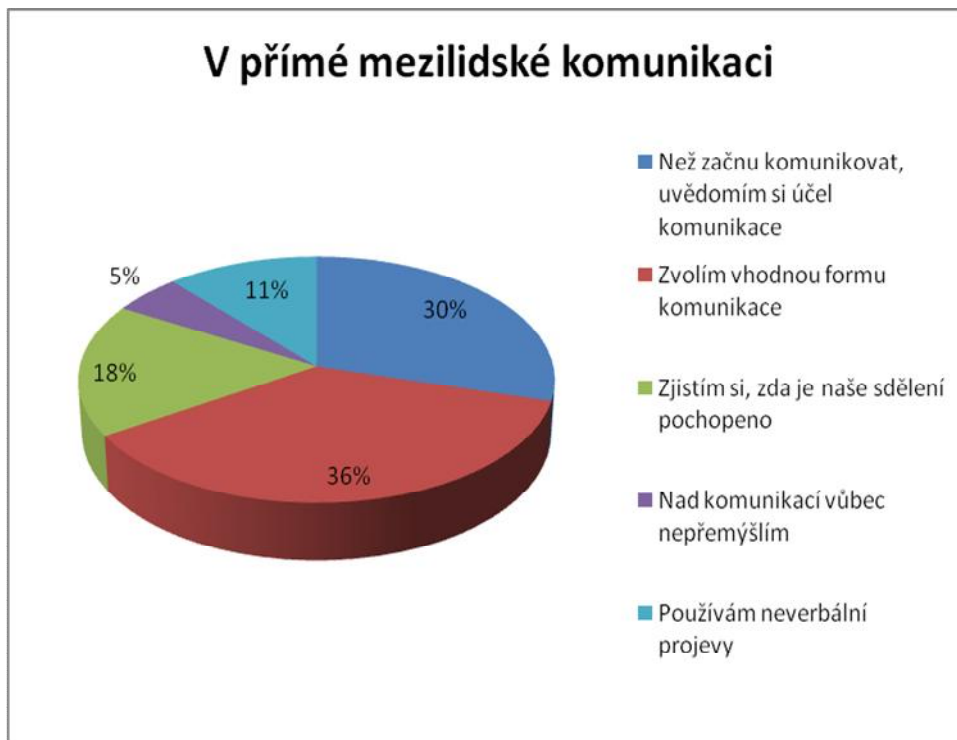
Úkolem této otázky je zjistit, jak lidé komunikují na chatu na sociální síti. 21 respondentů napíše i věci, které by v osobním kontaktu neřekli. 163 respondentů o tom, co napíše, přemýšlí, 24 respondentů komunikuje i s lidmi, které nikdy neviděli, 85 respondentům se stalo, že někdo nepochopil, co napsali, 22 respondentů se nebojí mluvit o věcech, které by v přímé mezilidské komunikaci neřekli.

Graf č. 11: V chatu na sociální síti
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: V přímé mezilidské komunikaci?

Tato otázka odpovídá na to, jak lidé komunikují v přímé mezilidské komunikaci. 108 respondentů než začne komunikovat, uvědomí si účel komunikace (co se má příjemce zprávy ode mne dozvědět, co má udělat, atd.), 133 respondentů zvolí vhodnou formu komunikace (při komunikaci s přáteli, s vrstevníky, se staršími osobami, s cizími osobami), 64 respondentů si zjistí, zda je jejich sdělení pochopeno, 19 respondentů nad komunikací vůbec nepřemýšlí a 42 respondentů používá neverbální projevy (pohyby celého těla a rukou, pohyby obličeje, dotyk, atd.).

Graf č. 12: V přímé mezilidské komunikaci
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: Hledáš na sociální síti nové kamarády, přátele?

Otázka zjišťuje, zda respondenti na sociální síti hledají nové kamarády, přátele. Pokud respondenti hledají nové kamarády a přátele na sociální síti, tak také zjišťujeme, zda se s nimi někdy sešli. 75 respondentů (39 %) na sociálních sítích hledá nové kamarády, přátele a 116 respondentů (61 %) nové kamarády a přátele nehledá. 56 respondentů (75 %) s novými kamarády ze sociální sítě sešlo a 19 respondentů (25 %) nikoliv.

Graf č. 13: Hledám nové kamarády na sociální síti
(Zdroj: Vlastní zpracování)

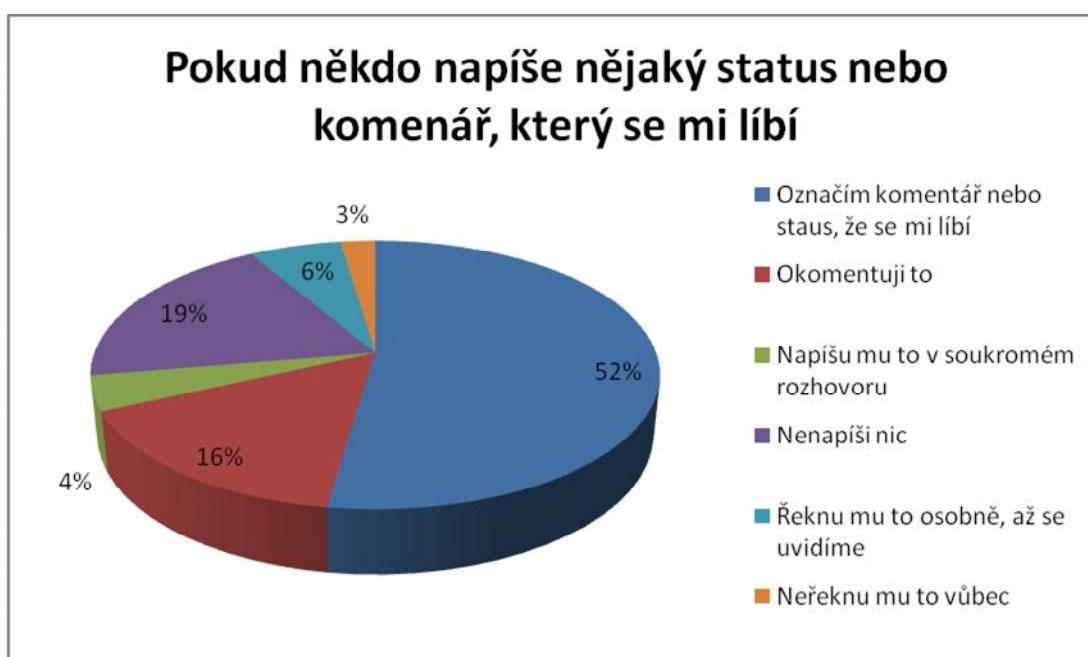

Graf č. 14: Sešel/la jsem se s novými kamarády ze sociálních sítí
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: Co udělám, pokud někdo napíše nějaký status nebo komentář, který se mi líbí?

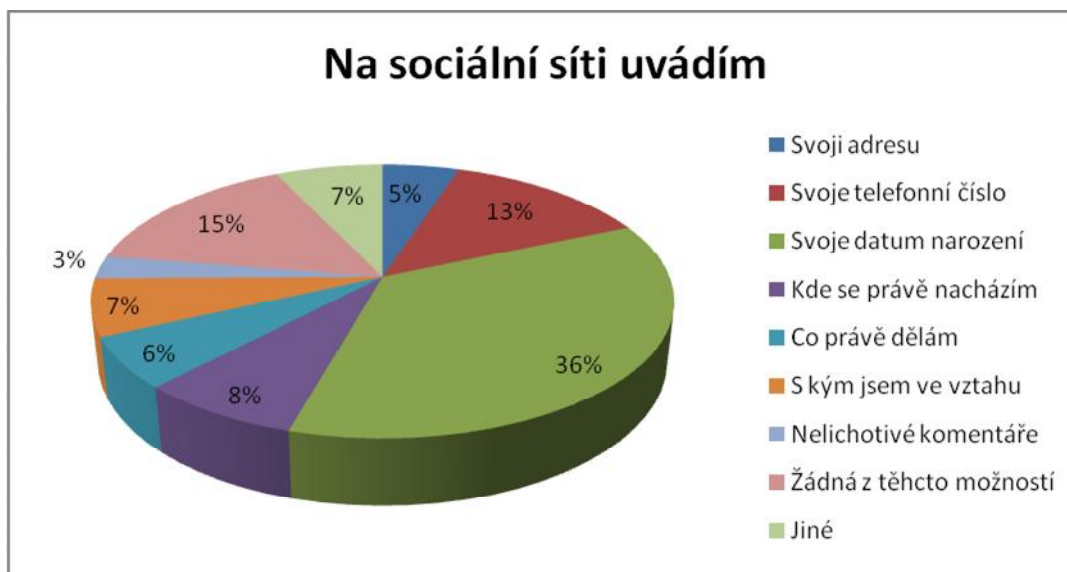
Cílem této otázky je odpovědět na to, co respondenti udělají, pokud někdo napíše nějaký status nebo komentář, který se jim líbí. 136 respondentů označí komentář nebo status, že se jim líbí, 41 respondentů ho okomentuje, 11 respondentů to napíše dotyčné osobě v soukromém rozhovoru (chat, zpráva), 50 respondentů nenapíše nic, 16 respondentů to řekne dotyčné osobě osobně, až se uvidí a 6 respondentů dotyčné osobě neřekne vůbec nic.

Graf č. 15: Pokud někdo napíše nějaký status nebo komentář, který se mi líbí
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: Co na sociální síti uvádíš?

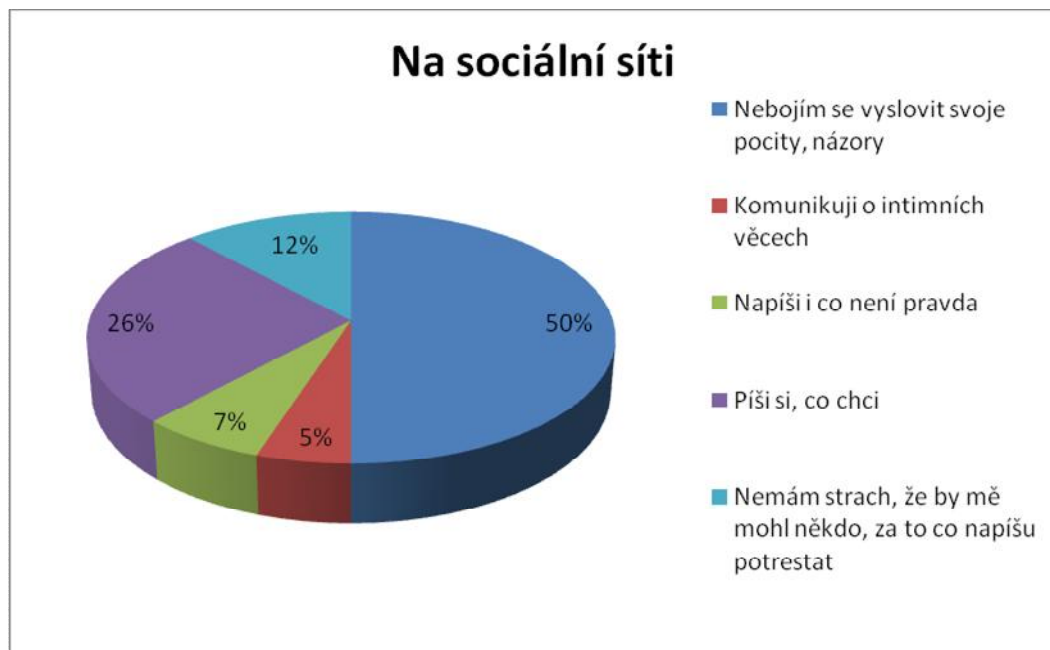
Otázka zjišťuje, co respondenti o sobě uvádí na sociální síti. 15 respondentů na sociální síti uvádí svoji adresu, 40 respondentů svoje telefonní číslo, 107 respondentů svoje datum narození, 23 respondentů uvádí, kde se právě nachází, 18 respondentů uvádí, co právě dělají, 20 respondentů s kým jsou ve vztahu, 8 respondentů nelichotivé komentáře, 46 respondentů na sociální síti neuvádí žádnou z těchto možností. 21 respondentů uvádí jinou možnost.

Graf č. 16: Na sociální síti uvádím
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: **Jak na sociální síti komunikuji?**

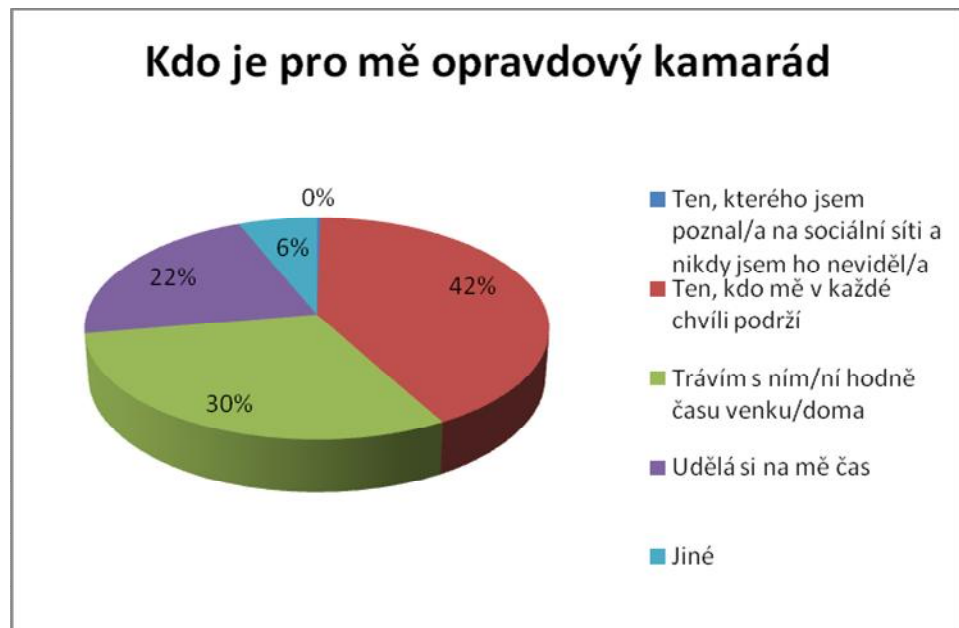
Otázka odpovídá na to, o čem komunikuji na sociálních sítích. 118 respondentů se nebojí vyslovit svoje pocity, názory, 12 respondentů komunikuje o intimních věcech, 16 respondentů napíše i to, co není pravda, 62 respondentů si píše, co chce a 28 respondentů nemá strach, že by je někdo mohl za to, co napíše potrestat.

Graf č. 17: Na sociální síti
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: **Kdo je pro Tebe opravdový kamarád?**

Úkolem této otázky je zjistit, kdo je pro respondenty opravdový kamarád. Pro 1 respondenta je opravdový kamarád ten, kterého poznal na sociální síti a nikdy ho neviděl, pro 155 respondentů ten, kdo je v každé chvíli podrží, pro 113 respondentů ten, s kterými tráví hodně času doma nebo venku, pro 80 respondentů ten, který si udělá na ně čas a 23 respondentů uvádí jinou možnost.

Graf č. 18: Kdo je pro mě opravdový kamarád
(Zdroj: Vlastní zpracování)

7.2 Výsledky výzkumných úkolů

Úkol č. 1: Zjištění času stráveného komunikací na sociálních sítích a času stráveného osobním kontaktem

Nejvíce dětí ve věku 11-15 let tráví denně na sociálních sítích 1 až 2 hodiny (28 %). Téměř stejná část dětí tráví na sociálních sítích maximálně 1 hodinu denně (26 %) a maximálně 15 minut denně stejná část dětí (26 %). Více jak 2 hodiny denně tráví na sociální síti 20 % dětí.

Nejvíce dětí tráví venku s přáteli 2 až 3 hodiny denně (35 %). Čtvrtina dětí tráví venku s přáteli 3 až 5 hodin (25 %). 1 až 2 hodiny denně tráví venku s přáteli 19 % dětí. Téměř stejný počet tráví venku s přáteli více jak 5 hodin denně (9 %) a maximálně 1 hodinu denně (8 %). Nejméně dětí tráví denně venku s přáteli maximálně 15 minut (4 %).

Úkol č. 2: Zjištění způsobu komunikace a vyjadřování na sociálních sítích a v přímé mezilidské komunikaci

Při zjišťování způsobu komunikace a vyjadřování na sociálních sítích a v přímé mezilidské komunikaci mohli respondenti odpovídat více možnostmi.

Zjistili jsme, že nejvíce dětí ve věku 11 až 15 let na sociální síti chatuje se svými přáteli (29 %). Necelá čtvrtina dětí na sociálních sítích označuje, že se jim něco líbí (23 %). Dále děti na sociálních sítích vkládají fotografie (13 %), pročítají si statusy a komentáře (12 %) a prohlíží si profily přátel (9 %). Málo dětí komentuje různé statusy (5 %), hledá různé skupinky a stránky, do kterých by se přidalo (4%), píše statusy (3 %) a prohlíží si profily lidí, které nemají v přátelích (2 %).

Malý počet dětí se snaží, aby nepsalo hrubky (19 %), odlišuje velká a malá písmena (13 %) a dodržuje interpunkci (10 %). Malý počet dětí také používá emotikony (18 %) a zkratky (12 %).

Polovina dětí, o tom co píše na sociální síti, přemýšlí (52 %) a polovina dětí se nebojí vyslovit svoje pocity, názory (50 %). Čtvrtina dětí si píše, co chce (26 %). Čtvrtině dětí se stalo, že někdo nepochopil, co napsaly (27 %). 12 % dětí nemá strach, že by je někdo mohl, za to co napíšu potrestat (12 %). Malý počet dětí napíše i věci, které by v osobním kontaktu neřeklo (7 %), komunikuje i s lidmi, které nikdy nevidělo (7 %), nebojí se mluvit o věcech, které by v přímé mezilidské komunikaci neřeklo (7 %), napíše i to, co není pravda (7 %) a komunikuje o intimních věcech (5 %).

V přímé mezilidské komunikaci třetina dětí zvolí vhodnou formu komunikace (36 %) a než začne komunikovat, uvědomí si účel komunikace (30 %). Pouze 18 % dětí si zjistí, zda je jejich sdělení pochopeno a používá neverbální projevy (11 %). 5 % dětí nad komunikací vůbec nepřemýšlí.

Úkol č. 3: Zjištění ztráty zábran při komunikaci na sociálních sítích (ztráta zábran=větší sdílnost na sociálních sítích)

Při zjišťování ztrát zábran, respondenti mohli odpovídat více možnostmi. Třetina žáků uvádí na sociální síti své datum narození (36 %). 13 % dětí uvádí na sociální síti své telefonní číslo. Malý počet dětí na sociálních sítích uvádí, kde se právě nachází (8 %), s

kým je ve vztahu (7 %), co právě dělá (6 %), svoji adresu (5 %). 3 % dětí na sociálních sítích uvádí nelichotivé komentáře.

7.3 Platnosti hypotéz

Hypotéza č. 1:

Existuje rozdíl mezi časem stráveným dětmi na sociální síti a časem stráveným dětmi venku s kamarády?

H0: Neexistuje rozdíl mezi časem stráveným dětmi na sociální síti a časem stráveným dětmi venku s kamarády.

HA: Existuje rozdíl mezi časem stráveným dětmi na sociální síti a časem stráveným dětmi venku s kamarády.

K zjištění, zda je signifikantní rozdíl v čase stráveným dětmi na sociální síti a časem stráveným dětmi venku s kamarády, jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Výsledky testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku při zvolené hladině významnosti 0,05 a pětadvaceti stupni volnosti jsou následující: $\chi^2=24,213$.

Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s hodnotou kritickou: $\chi^2_{0,05}(25)=37,652$. Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší než kritická hodnota, a proto přijímáme nulovou hypotézu. To znamená, že **mezi časem stráveným dětmi na sociální síti a časem stráveným dětmi venku s kamarády neexistuje rozdíl.**

Hypotéza č. 2:

Existuje rozdíl mezi počtem přátel na sociální síti a počtem přátel ze sociální sítě, s kterými se děti setkaly, u dívek a chlapců?

H0: U chlapců a dívek neexistuje rozdíl mezi počtem přátel, se kterými se setkávají jen v kyberprostoru, a počtem přátel ze sociální sítě, s kterými se děti setkaly v reálném životě.

HA: U chlapců a dívek existuje rozdíl mezi počtem přátel, se kterými se setkávají jen v kyberprostoru, a počtem přátel ze sociální sítě, s kterými se děti setkaly v reálném životě.

K zjištění, zda je signifikantní rozdíl mezi počtem přátel na sociální síti a počtem přátel ze sociální sítě, s kterými se děti setkaly, u dívek a chlapců, jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

Výsledky testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku při zvolené hladině významnosti 0,05 a jedním stupněm volnosti jsou následující: $\chi^2=0,020$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s hodnotou kritickou: $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$. Zjistíme, že vypočítaná hodnota je nižší než kritická hodnota, a proto přijímáme nulovou hypotézu. To znamená, že **neexistuje rozdíl mezi počtem přátel ze sociální sítě a počtem přátel ze sociální sítě, s kterými se děti setkaly u dívek a chlapců.**

Hypotéza č. 3:

Existuje rozdíl mezi mírou používání emotikonů (smajlíků) v komunikaci na sociálních sítích a neverbálními projevy v přímé mezilidské komunikaci?

H0: Neexistuje rozdíl mezi mírou používání emotikonů (smajlíků) v komunikaci na sociálních sítích a neverbálními projevy v přímé mezilidské komunikaci.

HA: Existuje rozdíl mezi mírou používání emotikonů (smajlíků) v komunikaci na sociálních sítích a neverbálními projevy v přímé mezilidské komunikaci.

K zjištění, zda li je signifikantní rozdíl mezi mírou používání emotikonů (smajlíků) v komunikaci na sociálních sítích a neverbálními projevy v přímé mezilidské komunikaci,

jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. K následnému posouzení stupně závislosti mezi jevy jsme využili ϕ -koeficient.

Výsledky testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku při zvolené hladině významnosti 0,05 a jedním stupněm volnosti jsou následující: $\chi^2=4,710$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s hodnotou kritickou $\chi^2_{0,05}(1)= 3,841$. Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je vyšší než kritická hodnota, a proto je možno odmítnout nulovou hypotézu. To znamená, že **existuje rozdíl mezi mírou používání emotikonů (smajlíků) v komunikaci na sociálních sítích a neverbálními projevy v přímé mezilidské komunikaci.**

Graf č. 19: Používání emotikonů (smajlíků) na sociálních sítích
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Graf č. 20: Používání neverbálních projevů v přímé mezilidské komunikaci
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Nyní posoudíme pomocí f_i -koeficientu těsnost vztahu mezi jevy v tabulce. Výsledky jsou následující: $r_\Phi=0,151$. Vypočítaná hodnota $r_\Phi=0,151$ ukazuje, že těsnost mezi jevy v tabulce je nízká až střední. Mezi mírou používání emotikonů (smajlíků) na sociální síti a neverbálními projevy v přímé mezilidské komunikaci není příliš těsný vztah.

Hypotéza č. 4:

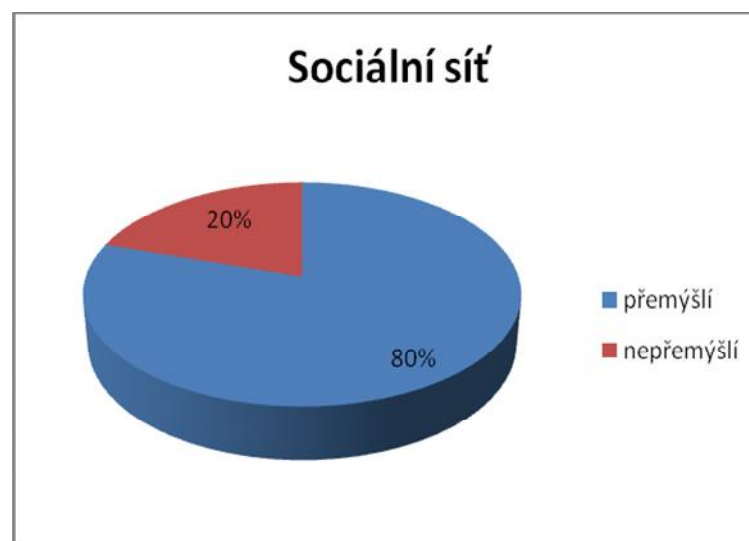
Existuje rozdíl mezi počtem dětí, které o tom, co napíšou na sociální síti, přemýšlí a počtem dětí, které o tom, co řeknou v přímé mezilidské komunikaci, přemýšlí?

H0: Neexistuje rozdíl mezi počtem dětí, které o tom, co napíšou na sociální síti, přemýšlí a počtem dětí, které o tom, co řeknou v přímé mezilidské komunikaci, přemýšlí.

HA: Existuje rozdíl mezi počtem dětí, které o tom, co napíšou na sociální síti, přemýšlí a počtem dětí, které o tom, co řeknou v přímé mezilidské komunikaci, přemýšlí.

K zjištění, zda li je signifikantní rozdíl mezi počtem dětí, které o tom, co napíší na sociální síti, přemýšlí a počtem dětí, které o tom, co řeknou v přímé mezilidské komunikaci, přemýšlí, jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. K následnému posouzení stupně závislosti mezi jevy jsme využili η^2 -koeficient.

Výsledky testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku při zvolené hladině významnosti 0,05 a jedním stupněm volnosti jsou následující: $\chi^2=9,702$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s hodnotou kritickou $\chi^2_{0,05}(1)= 3,841$. Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je vyšší než kritická hodnota, a proto je možno odmítnout nulovou hypotézu. To znamená, že **existuje rozdíl mezi počtem dětí, které o tom, co napíší na sociální síti, přemýšlí a počtem dětí, které o tom, co řeknou v přímé mezilidské komunikaci, přemýšlí.**

Graf č. 21: Sociální síť
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Graf č. 22: Přímá mezilidská komunikace
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Nyní posoudíme pomocí f_i -koeficientu těsnost vztahu mezi jevy v tabulce. Výsledky jsou následující: $r_\Phi=0,219$. Vypočítaná hodnota $r_\Phi=0,219$ ukazuje, že těsnost mezi jevy v tabulce je nízká až střední. Mezi počtem dětí, které přemýšlí o tom, co řeknou v přímé mezilidské komunikaci a počtem dětí, které přemýšlí o tom, co napíšou na sociální síti, je nízká až střední těsnost. Mezi jevy není příliš těsný vztah.

Hypotéza č. 5:

Existuje rozdíl mezi počtem dětí, které se nebojí komunikovat na sociálních sítích a počtem dětí, které se bojí komunikovat na sociální síti u dívek a chlapců?

H0: U chlapců a dívek neexistuje rozdíl mezi počtem dětí, které se nebojí komunikovat na sociálních sítích a počtem dětí, které se bojí komunikovat na sociálních sítích.

HA: U chlapců a dívek existuje rozdíl mezi počtem dětí, které se nebojí komunikovat na sociálních sítích a počtem dětí, které se bojí komunikovat na sociálních sítích.

K zjištění, zda je signifikantní rozdíl v počtu dětí, které se nebojí komunikovat na sociálních sítích a počtu dětí, které se bojí komunikovat na sociální síti, jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

Výsledky testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku při zvolené hladině významnosti 0,05 a jedním stupněm volnosti jsou následující: $\chi^2=1,398$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s hodnotou kritickou: $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$. Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší než kritická hodnota, a proto přijímáme nulovou hypotézu. To znamená, že **neexistuje rozdíl mezi počtem dětí, které se nebojí komunikovat na sociálních sítích a počtem dětí, které se bojí komunikovat na sociální síti u dívek a chlapců.**

Hypotéza č. 6:

Existuje rozdíl mezi počtem dětí, kterým když se něco líbí, tak to sdělí druhé osobě na sociální síti a počtem dětí, které to řeknou druhé osobě osobně u dívek a chlapců?

H0: U chlapců a dívek neexistuje rozdíl mezi počtem dětí, kterým když se něco líbí, tak to sdělí druhé osobě na sociální síti a počtem dětí, které to řeknou druhé osobě osobně.

HA: U chlapců a dívek existuje rozdíl mezi počtem dětí, kterým když se něco líbí, tak to sdělí druhé osobě na sociální síti a počtem dětí, které to řeknou druhé osobě osobně.

K zjištění, zda je signifikantní rozdíl v počtu dětí, kterým když se něco líbí, tak to sdělí druhé osobě na sociální síti a počtem dětí, které to řeknou druhé osobě osobně u dívek a chlapců, jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

Výsledky testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku při zvolené hladině významnosti 0,05 a jedním stupněm volnosti jsou následující: $\chi^2=0,092$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s hodnotou kritickou: $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$. Zjišťujeme,

že vypočítaná hodnota je nižší než kritická hodnota, a proto přijímáme nulovou hypotézu. To znamená, že **neexistuje rozdíl mezi počtem dětí, kterým když se něco líbí, tak to sdělí druhé osobě na sociální síti a počtem dětí, které to řeknou druhé osobě osobně u dívek a chlapců.**

Hypotéza č. 7:

Existuje rozdíl v míře hledání nových kamarádů na sociálních sítích u dívek a chlapců?

H0: Neexistuje rozdíl v míře hledání nových kamarádů na sociálních sítích u dívek a chlapců.

HA: Existuje rozdíl v míře hledání nových kamarádů na sociálních sítích u dívek a chlapců.

K zjištění, zda je signifikantní rozdíl v míře hledání nových kamarádů na sociální síti u dívek a chlapců, jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

Výsledky testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku při zvolené hladině významnosti 0,05 a jedním stupněm volnosti jsou následující: $\chi^2=0,086$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s hodnotou kritickou: $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$. Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší než kritická hodnota, a proto přijímáme nulovou hypotézu. To znamená, že **neexistuje rozdíl v míře hledání nových kamarádů na sociálních sítích u dívek a chlapců.**

8 DISKUZE

Diplomová práce se zabývá komunikací na sociální síti a jejími dopady na přímou mezilidskou komunikaci. Autorka se zaměřila na cílovou skupinu ve věku 11 až 15 let. Teoretická část se zabývala internetem, sociálními sítěmi, komunikací, elektronickou komunikací a obdobím pubescence. Poskytla nám podklad pro vypracování praktické části diplomové práce. Pro výzkum k praktické části diplomové práce jsme využili dotazníkové šetření. Účastnili se ho žáci ve věku 11 až 15 let ze dvou základních škol z Bystřice nad Pernštejnem.

Dotazníky pro výzkumnou část jsme použili z mnoha důvodů. Jedním z nich je rychlost shromažďování velkého množství dat od velkého počtu respondentů. Dotazníky mohou mít ale i své nevýhody. Tímto nedostatkem může být například to, že respondent nemusí odpovídat pravdivě nebo že dotazovaný nepochopí otázku. Z důvodu nepochopení otázek respondenty byla autorka přítomna u zadávání a vyplňování dotazníků. Žáci byli upozorněni na anonymitu dotazníků.

V souvislosti s výzkumným úkolem č. 1 jsme zjistili, že nejvíce dětí ve věku 11 až 15 let tráví denně na sociálních sítích 1 až 2 hodiny, což je 28 %. Téměř stejný počet dětí tráví denně na sociálních sítích maximálně 1 hodinu, tedy 26 % a stejně dětí tráví na sociální síti maximálně 15 minut, také 26 %. Více jak 2 hodiny denně tráví na sociální síti 20 % dětí. Zjistili jsme tedy, že více jak 1 hodinu denně na sociální síti tráví téměř polovina dětí (48 %). Oproti tomu až 88 % dětí tráví venku s kamarády denně více jak 1 hodinu. Došli jsme tedy k závěru, že děti tráví více času venku s přáteli než na sociálních sítích. Můžeme se zamyslet nad tím, zda to tak opravdu je.

U druhého výzkumného úkolu zmiňujeme způsob komunikace a vyjadřování na sociálních sítích a v přímé mezilidské komunikaci. Děti na sociálních sítích komunikují různými způsoby. Více jak čtvrtina dětí chatuje na sociální síti se svými přáteli (29 %). Pouze 19 % dětí se snaží, aby nepsalo hrubky. Také málo dětí odlišuje velká a malá písmena (13 %) a dodržuje interpunkci (10 %). Můžeme se zamyslet nad tím, z jakého důvodu děti nedodržují pravidla pravopisu při psaní na sociálních sítích. Je to tím, že naše psaní na chatu je tak rychlé, že zprávy odesíláme s takovou frekvencí, jako bychom s dotčným člověkem mluvili tváří v tvář?

O tom, co napíší na sociální síti, přemýšlí polovina dětí. Zatímco v přímé mezilidské komunikaci o tom, co řeknou, nepřemýšlí pouze malé procento dětí (5 %). Za zmínku stojí také to, že některé děti napíší i to, co by v osobním kontaktu neřeklo (7%), komunikují i s lidmi, které nikdy nevidělo (7 %), nebojí se mluvit o věcech, které by v přímé mezilidské komunikaci neřeklo (7 %), napíše i to, co není pravda (7 %) a komunikuje o intimních věcech (5 %). Je to tím, že si neuvědomují, že to co jednou napíší na sociální síti, již nelze vzít zpět? A jaké důsledky mohou mít informace zveřejněné na sociální síti?

Třetí výzkumný úkol vypovídá o tom, jaké mají děti ztráty zábran na sociálních sítích. Třetina dětí uvádí na sociální síti své datum narození. Děti také uvádí své telefonní číslo, to, kde se právě nachází, s kým jsou ve vztahu, co právě dělají a svoji adresu. Musíme říci, že tyto informace mohou být velice snadno zneužitelné. Děti si nejspíš neuvědomují rizika spojená s uváděním osobních informací na sociálních sítích.

V souvislosti s hypotézou č. 1 jsme zjistili, že neexistuje rozdíl mezi časem stráveným dětmi na sociální síti a časem stráveným dětmi venku s kamarády. Rozdíl také neexistuje mezi počtem přátel ze sociální sítě a počtem přátel ze sociální sítě, s kterými se děti setkaly u dívek a chlapců. K zjištění jsme došli pomocí hypotézy č. 2. Hypotéza č. 5 nám říká, že rozdíl není ani mezi počtem dětí, které se nebojí komunikovat na sociálních sítích a počtem dětí, které se bojí komunikovat na sociálních sítích u dívek a chlapců. I hypotéza č. 6 a č. 7 nám říká, že neexistuje rozdíl mezi danými jevy. Tedy mezi počtem dětí, kterým když se něco líbí, tak to sdělí druhé osobě na sociální síti a počtem dětí, které to řeknou druhé osobě osobně a v míře hledání nových kamarádů na sociálních sítích u dívek a chlapců.

Rozdíl mezi jevy existuje u hypotéz č. 3 a č. 4. Tedy existuje rozdíl mezi mírou používání emotikonů (smajlíků) v komunikaci na sociálních sítích a neverbálními projevy v přímé mezilidské komunikaci a rozdíl je také mezi počtem dětí, které o tom, co napíší na sociální síti, přemýšlí a počtem dětí, které o tom, co řeknou v přímé mezilidské komunikaci, přemýšlí.

Pro srovnání některých výsledků autorka uvádí šetření navrženého a uskutečněného podle přesných standardů, daných EU Kids Online sítí. Toto šetření bylo financováno

programem Evropské komise "Bezpečnější internet". Cílovou skupinou byly děti ve věku 9 až 16 let. Dotazníkového šetření se účastnilo 25 evropských zemí. Dle tohoto výzkumu (Vzdělávací portál Média pod lupou, 2013) má profil na sociální síti ve věku 11 až 12 let 49 %, v našem výzkumu 87 %, ve věku 13 až 14 let 73 %, v našem 98 % a ve věku 15 až 16 let 82 % v našem 100 % dětí. 30 % evropských dětí komunikovalo s někým na sociální síti, koho neznají tváří v tvář. V našem výzkumu to bylo 7 % dětí. Dle EU Kids Online šetření mělo 42 % českých dětí kontakt s někým, s kým se seznámily v prostředí internetu. Z toho 13 % dětí se pak s někým takovým sešlo tváří v tvář (Vzdělávací portál Média pod lupou, 2013). V našem výzkumu hledá na sociálních sítích 39 % dětí nové kamarády a z toho 75 % dětí s těmito kamarády ze sociální sítě sešlo. Rozdíly ve výsledcích mohou být dány velikostí výzkumného vzorku, který měl 25 142 dětí. Vliv na to také mohlo mít složení respondentů. Náš výzkum byl prováděn u dětí 11 až 15 let, zmiňovaný výzkum měl respondenty již od 9 let. Ovlivnit šetření také mohlo místo, kde byl výzkum proveden.

ZÁVĚR

Hlavním tématem diplomové práce je komunikace na sociálních sítích zaměřená na děti ve věku od 11 do 15 let. Tímto tématem se zabýváme jak v teoretické, tak praktické části.

V teoretické části, která je rozdělená do čtyř kapitol, se zabýváme internetem, sociálními sítěmi, komunikací obecně, elektronickou komunikací a obdobím puberty. Ve výzkumné části se věnujeme především času, který tráví děti na sociální síti a mimo sociální síť s přáteli, komunikací na sociální síti a mimo sociální síť. Pro výzkum jsme si vybrali žáky ze dvou základních škol z Bystřice nad Pernštejnem. Cílovou skupinou byli žáci od 6. do 9. třídy, tedy od 11 do 15 let. Data pro výzkum byly zjišťovány pomocí dotazníkového šetření. V praktické části bylo ověřováno sedm hypotéz a tři výzkumné úkoly. Na základě získaných údajů byly stanoveny tyto výsledky:

- polovina dětí tráví na sociální síti více jak jednu hodinu denně, více jak jednu hodinu denně tráví venku s kamarády 88 % dětí,
- děti nejvíce na sociální síti chatují se svými přáteli,
- malý počet dětí se snaží na sociální síti, aby nepsalo hrubky, odlišovalo velká a malá písmena a dodržovalo interpunkci,
- polovina dětí o tom, co napíše na sociální síti, přemýšlí,
- existují děti, které napíší věci, které by v osobním kontaktu neřekly, komunikují s lidmi, které nikdy neviděly, napíší i to, co není pravda a komunikuje na sociální síti o intimních věcech,
- děti na sociálních sítích uvádí své datum narození, své telefonní číslo, kde se právě nachází, s kým jsou ve vztahu, svoji adresu.

Sociální sítě se stávají čím dál tím více součástí našich životů. Získáváme tam nové přátele, komunikujeme s přáteli, dozvídáme se informace o akcích, sledujeme novinky a mnoho dalšího. Proto bychom si měli uvědomit, že na nás mohou působit jak kladně, tak i negativně. Se sociálními sítěmi je spjato mnoho nebezpečí, o kterých bychom měli informovat především děti. Sociální sítě mají dopady nejen na jednotlivce, ale i na celou společnost.

BIBLIOGRAFICKÁ CITACE

Použitá literatura:

- BEDNAŘÍKOVÁ, I. 2006. *Sociální komunikace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 79 s. ISBN 80-244-1357-4.
- DEVITO, J. A. 2008. *Základy mezilidské komunikace*. Praha: GradaPublishing, a.s., 512 s. ISBN 978-80-247-2018-0.
- HENDL, J. 2016. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 440 s. ISBN 978-80-262-0982-9.
- CHRÁSKA, M. 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a. s., 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- JANDOUREK, J. 2012. *Slovník sociologických pojmů*. Praha: GradaPublishing, a.s., 264 s. ISBN 978-80-247-3679-2.
- JANOUSEK, J. 2015. *Psychologické základy verbální komunikace*. Praha: Grada Publishing, a.s., 384 s. ISBN 978-80-247-4295-3.
- JANDOVÁ, E. 2006. *Čeština na WWW chatu*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 262 s. ISBN 80-7368-253-2.
- JIRÁK, J. a KÖPPLOVÁ, B. 2003. *Média a společnost*. Praha: Portál, 208 s. ISBN 80-7178-697-7.
- JUŘÍČKOVÁ, V. 2008. *Komunikace*. Opava: OPTYS, 113 s. ISBN 978-80-85819-68-7.
- KOPECKÝ, K. 2007. *Moderní trendy v e-komunikaci*. Olomouc: Hanex, 98 s. ISBN 978-80-85783-78-0.
- KULHÁNKOVÁ, H. a ČAMEK, J. 2010. *Fenomén Facebook*. Kladno: BigOak, 128 s. ISBN 978-80-904764-0-0.
- LANGMEIER, J. a KREJČÍŘOVÁ, D. 2006. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
- LUSTED MARCIA, A. 2011. *Social networking: MySpace, Facebook, and Twitter*. Minnesota: ABDO, 112 s. ISBN 978-1-61714-811-8.
- MIKULÁŠTÍK, M. 2010. *Komunikační dovednosti v praxi*. Praga: Grada Publishing, a.s., 328 s. ISBN 978-80-247-2339-6.
- MUSIL, J. 2003. *Elektronická média v informační společnosti*. Praha: Votobia, 261 s. ISBN 80-7220-157-3.

MUSIL, J. 2007. *Komunikace v informační společnosti*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 144 s. ISBN 978-80-86723-39-6.

MUSIL, J. 2010. *Sociální a mediální komunikace*. Praha: UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO, 256 s. ISBN 978-80-7452-002-0.

PAVLÍČEK, A. *Nová média a sociální síť*. Praha: Oeconomica, 181 s. ISBN 978-80-245-1742-1.

PECH, J. 2014. *Řeč těla a umění komunikace*. Praha: NS Svoboda, 138 s. ISBN 978-80-205-0606-1.

PLAMÍNEK, J. 2008. *Komunikace a prezentace*. Praha: GradaPublishing, a.s., 176 s. ISBN 978-80-247-2706-6.

SKORUNKOVÁ, R. 2013. *Základy vývojové psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 159 s. ISBN 978-80-7435-253-9.

ŠIMÍČKOVÁ ČÍŽKOVÁ, J. 2003. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 175 s. ISBN 80-244-0629-2.

ŠMAHEL, D. 2003. *Psychologie a internet*. Praha: TRITON, 158 s. ISBN 80-7254-360-1.

TRPIŠOVSKÁ, D. a VACÍNOVÁ, M. 2006. *Ontogenetická psychologie*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 108 s. ISBN 80-7044-792-3.

VÁGNEROVÁ, M. 1999. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 407 s. ISBN 80-7178-308-0.

VÝROST, J. a SLAMĚNÍK, I. 2008. *Sociální psychologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 408s. ISBN 978-80-247-1428-8.

ZOUNEK, J. a SUDICKÝ, P. *E-learning: učení (se) s online technologiemi*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 248 s. ISBN 978-80-7357-903-6.

ŽEMLIČKA, M. 2003. *E-mail, chat, sms. Praktický průvodce elektronickou komunikací*. Praha: Computer Press, 110 s. ISBN 80-7226-928-3.

Internetové zdroje:

McNamee, Joe. *Jak funguje internet: průvodce pro ty, kteří určují pravidla*. [online]. Praha: Iuridicum Remedium, 2014. [2017-02-06]. Dostupné z: https://edri.org/wp-content/uploads/2014/07/EDRi-paper03_HowTheInternetWorks_CZ.pdf

Děti a mládež v kyberprostoru. *Zvyšování mediální gramotnosti v ČR*. [online]. Praha: Metropolitní univerzita Praha, o. p. s., 2013. [2017-04-04]. Dostupné z: [http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsExecSummary/CzechExecSum.pdf](http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsExecSummary/CzechExecSum.pdf).

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník.....I

Příloha č. 2: Výsledky testů nezávislosti pro kontingenční tabulku a čtyřpolní tabulku a ϕ -koeficient.....VI

Příloha č. 1: Dotazník

Dotazník

Ahoj,

jsem studentkou Sociální pedagogiky na Univerzitě Palackého v Olomouci, a touto cestou bych Tě chtěla požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který bude součástí praktické části mé diplomové práce. Dotazník se týká komunikace na sociálních sítích a jejími dopady na přímou mezilidskou komunikaci.

Následující dotazník je anonymní.

Děkuji Ti za Tvůj čas!

1. Pohlaví:

A) kluk

B) holka

2. Věk: _____ let

3. Třída: _____

4. Škola: _____

5. Mám profil na nějaké sociální síti (např. Facebook, Twitter, LinkedIn, atd.):

A) ano

B) ne

6. Pokud mám profil na sociální síti, kolik na něm trávím času:

A) max. 15 minut denně

B) max. 1 hodinu denně

C) 1-2 h hodiny denně

D) 2-3 hodiny denně

E) 3-5 hodin denně

F) více jak 5 hodin denně

7. Na sociální síti (více možných odpovědí):

- A) chatuji s přáteli
- B) pročítám si statusy a komentáře
- C) označuji, že se mi něco líbí
- D) prohlížím si profily přátel (včetně fotografií)
- E) prohlížím si profily lidí, které nemám v přátelích (včetně fotografií)
- F) komentuji různé statusy
- G) hledám různé skupiny a stránky, do kterých bych se přidal/a
- H) píši statusy
- I) vkládám fotografie

8. Kolik času trávím venku s přáteli:

- A) max. 15 minut denně
- B) max. 1 hodinu denně
- C) 1-2 h hodiny denně
- D) 2-3 hodiny denně
- E) 3-5 hodin denně
- F) více jak 5 hodin denně

9. Kolik času trávím osobním kontaktem s lidmi, s kterými komunikuji na sociálních sítích:

- A) max. 15 minut denně
- B) max. 1 hodinu denně
- C) 1-2 h hodiny denně
- D) 2-3 hodiny denně
- E) 3-5 hodin denně
- F) více jak 5 hodin denně

10. Kolik máš na sociální síti přátel? _____

S kolika z nich jsem se za posledního půl roku setkal/a? _____

11. Jakým způsobem píšeš na sociální síti komentáře nebo statusy (více možných odpovědí):

- A) snažím se, abych nepsal/a hrubky
- B) odlišuji velká a malá písmena (na začátku věty, jména, ad.)
- C) dodržuji interpunkci (tečky, čárky, vykřičníky, otazníky, atd.)
- D) používám vulgární výrazy
- E) používám zkratky (ok, wtf, tj, omg, pc, ...)
- F) používám emotikony (smajlíky)
- G) statusy a komentáře píšeš minimálně, spíše sleduji psaní ostatních
- H) chatuji s ostatními lidmi
- I) jak píšeš, si nehlídám, nejde mi o gramatickou správnost, ale o význam sdělení

12. V chatu na sociální síti (více možných odpovědí):

- A) napíšeš i věci, které bych v osobním kontaktu neřekl
- B) o tom, co napíšeš, přemýšlím
- C) komunikuji i s lidmi, které jsem nikdy neviděl/a
- D) se mi stalo, že někdo nepochopil, co jsme napsal/a
- E) nebojím se mluvit o věcech, které bych v přímé mezilidské komunikaci neřekl

13. V přímé mezilidské komunikaci (více možných odpovědí):

- A) než začnu komunikovat, uvědomím si účel komunikace (co se má příjemce zprávy ode mne dozvědět, co má udělat, atd.)
- B) zvolím vhodnou formu komunikace (při komunikaci s přáteli, s vrstevníky, se staršími osobami, s cizími osobami)
- C) zjistím si, zda je naše sdělení pochopeno
- D) nad komunikací vůbec nepřemýšlím
- E) používám neverbální projevy (pohyby celého těla a rukou, pohyby obličeje, dotyk, ...)

14. Na sociální síti hledám nové kamarády, přátele:

A) ano

B) ne

Pokud ano, sešel jsem se někdy s těmito lidmi:

A) ano

B) ne

15. Pokud někdo napíše nějaký status nebo komentář, který se mi líbí:

A) označím komentář nebo status, že se mi líbí

B) okomentuji to

C) napíšu mu to v soukromém rozhovoru (chat, zpráva)

D) nenapíši nic

E) řeknu mu to osobně, až se uvidíme

F) neřeknu mu to vůbec

16. Na sociální síti uvádím (více možných odpovědí):

A) svoji adresu

B) svoje telefonní číslo

C) svoje datum narození

D) kde se právě nacházím

E) co právě dělám

F) s kým jsem ve vztahu

G) nelichotivé komentáře

H) žádná z těchto možností

I) jiné _____

17. Na sociální síti (více možných odpovědí):

A) nebojím se vyslovit svoje pocity, názory

B) komunikuji o intimních věcech

C) napíšu i co není pravda

D) píšu si, co chci

E) nemám strach, že by mě mohl někdo, za to co napíšu potrestat

18. Kdo je pro mě opravdový kamarád:

A) ten, kterého jsme poznal/a na sociální síti a nikdy jsem ho neviděl/a

B) ten, kdo mě v každé chvíli podrží

C) trávím s ním/ní hodně času venku/doma

D) udělá si na mě čas

E) jiné _____

Příloha č. 2: Výsledky testů nezávislosti pro kontingenční tabulku a čtyřpolní tabulku a fi- koeficient

Hypotéza č. 1: Existuje rozdíl mezi časem stráveným dětmi na sociální síti a časem stráveným dětmi venku s kamarády?

- H0: Neexistuje rozdíl mezi časem stráveným dětmi na sociální síti a časem stráveným dětmi venku s kamarády.

Tabulka č. 1: Hodnoty pozorované a očekávané četnosti

Čas strávený dětmi venku s kamarády	Čas strávený dětmi na sociální síti					
	Max. 15 min	Max. 1 hod	1-2 hod	2-3 hod	3-5 hod	Více jak 5 hod
Max. 15 min	4 (2,136)	1 (2,052)	2 (2,220)	0 (1,089)	1 (0,461)	0 (0,042)
Max. 1 hod	4 (4,539)	7 (4,361)	3 (4,717)	2 (2,314)	1 (0,979)	0 (0,089)
1-2 hod	10 (9,613)	9 (9,236)	11 (9,990)	5 (4,901)	1 (2,073)	0 (0,188)
2-3 hod	16 (17,089)	12 (16,419)	22 (17,759)	9 (8,712)	5 (3,686)	0 (0,335)
3-5 hod	12 (12,550)	15 (12,058)	12 (13,042)	5 (6,398)	3 (2,707)	0 (0,246)
Více jak 5 hod	5 (5,073)	5 (4,874)	3 (5,272)	5 (2,586)	0 (1,094)	1 (0,099)

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 2: Hodnoty $(P-O)^2/O$

Čas strávený dětmi venku s kamarády	Čas strávený dětmi na sociální síti					
	Max. 15 min	Max. 1 hod	1-2 hod	2-3 hod	3-5 hod	Více jak 5 hod
Max. 15 min	1,626	0,540	0,022	1,089	0,631	0,042
Max. 1 hod	0,064	1,597	0,625	0,043	0,000	0,089
1-2 hod	0,016	0,006	0,102	0,002	0,556	0,188
2-3 hod	0,069	1,189	1,013	0,010	0,469	0,335
3-5 hod	0,024	0,718	0,083	0,305	0,032	0,246
Více jak 5 hod	0,001	0,003	0,979	2,252	1,094	8,152

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 3: Výsledky

χ^2	24,213
$\chi^2_{0,05} (25)$	37,652

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Hypotéza č. 2: Existuje rozdíl mezi počtem přátel na sociální síti a počtem přátel ze sociální sítě, s kterými se děti setkaly, u dívek a chlapců?

- H₀: U chlapců a dívek neexistuje rozdíl mezi počtem přátel, se kterými se setkávají jen v kyberprostoru, a počtem přátel ze sociální sítě, s kterými se děti setkaly v reálném životě.

Tabulka č. 4: Hodnoty pozorované četnosti

Pohlaví	Přátelé	
	na sociální síti	na sociální síti, s kterými se setkaly
Dívky	38	69
Chlapci	29	55

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 5: Výsledky

χ^2	0,020
$\chi^2_{0,05} (1)$	3,841

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Hypotéza č. 3: Existuje rozdíl mezi mírou používání emotikonů (smajlíků) v komunikaci na sociálních sítích a neverbálními projevy v přímé mezilidské komunikaci?

-H0: Neexistuje rozdíl mezi mírou používání emotikonů (smajlíků) v komunikaci na sociálních sítích a neverbálními projevy v přímé mezilidské komunikaci.

Tabulka č. 6: Hodnoty pozorované četnosti

Používání neverbálních projevů	Používání smajlíků	
	používá	nepoužívá
Používá	35	7
Nepoužívá	107	55

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 7: Výsledky

χ^2	4,710
$\chi^2_{0,05(1)}$	3,841
r_{Φ}	0,151

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Hypotéza č. 4: Existuje rozdíl mezi počtem dětí, které o tom, co napíší na sociální síti, přemýšlí a počtem dětí, které o tom, co řeknou v přímé mezilidské komunikaci, přemýšlí?

-H0: Neexistuje rozdíl mezi počtem dětí, které o tom, co napíší na sociální síti, přemýšlí a počtem dětí, které o tom, co řeknou v přímé mezilidské komunikaci, přemýšlí.

Tabulka č. 8: Hodnoty pozorované četnosti

Přímá mezilidská komunikace	Sociální síť	
	přemýšlí	nepřemýšlí
Přemýšlí	153	32
Nepřemýšlí	10	9

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 9: Výsledky

χ^2	9,702
$\chi^2_{0,05(1)}$	3,841
r_{ϕ}	0,219

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Hypotéza č. 5: Existuje rozdíl mezi počtem dětí, které se nebojí komunikovat na sociálních sítích a počtem dětí, které se bojí komunikovat na sociální síti u dívek a chlapců?

-H0: U chlapců a dívek neexistuje rozdíl mezi počtem dětí, které se nebojí komunikovat na sociálních sítích a počtem dětí, které se bojí komunikovat na sociálních sítích.

Tabulka č. 10: Hodnoty pozorování četnosti

Pohlaví	Komunikace	
	bojí	nebojí
Dívky	15	100
Chlapci	7	82

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 11: Výsledky

χ^2	1,398
$\chi^2_{0,05}(1)$	3,841

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Hypotéza č. 6: Existuje rozdíl mezi počtem dětí, kterým když se něco líbí, tak to sdělí druhé osobě na sociální síti a počtem dětí, které to řeknou druhé osobě osobně u dívek a chlapců?

-H0: U chlapců a dívek neexistuje rozdíl mezi počtem dětí, kterým když se něco líbí, tak to sdělí druhé osobě na sociální síti a počtem dětí, které to řeknou druhé osobě osobně.

Tabulka č. 12: Hodnoty pozorované četnosti

Pohlaví	Způsob sdělení	
	sociální síť	osobně
Dívky	32	10
Chlapci	16	6

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 13: Výsledky

χ^2	0,092
$\chi^2_{0,05}(1)$	3,841

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Hypotéza č. 7: Existuje rozdíl v míře hledání nových kamarádů na sociálních sítích u dívek a chlapců?

-H₀: Neexistuje rozdíl v míře hledání nových kamarádů na sociálních sítích u dívek a chlapců.

Tabulka č. 14: Hodnoty pozorované četnosti

Pohlaví	Hledání nových kamarádů na sociální síti	
	ano	ne
Dívky	43	64
Chlapci	32	52

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 15: Výsledky

χ^2	0,086
$\chi^2_{0,05}(1)$	3,841

(Zdroj: Vlastní zpracování)